

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Disputatio I. An, & quid sit Sacramentum Eucharistiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

TRACTATVS DE VENERABILI EVCHARISTIÆ SACRAMENTO.

QUAMVIS regulariter sacramentum Pœnitentiæ prius à fidelibus accipiatur, quam Eucharistia, id tamen per accidens est, propter peccata ab ipsis commissa. Vnde quando adulti olim baptizabantur, prius ad Eucharistiam accedebant, quam ad Pœnitentiam. Merito ergo S. Thomas prius de ipso tractat à *quæst.* 74. vsque ad 83. cuius ordinem in nostris Disputationibus ferè obseruabimus.

Habet autem hæc materia quatuor partes. Prima merè est scholastica. Secunda pertinet ad Controuersias cum Hæreticis. Tertia, ad quæstiones Scripturæ sacræ. Quarta denique ad Theologum moralem, & quæstiones circa Casus conscientie. Ex his primam pro munere nostro ex professo pertractabimus, secundam, & tertiam omnino, illam ad Controuersistas, hanc ad Scripturæ interpretes remitemus. Vnde controuersiam de præsentia reali Christi in Eucharistia, & alias similes, quæstionem item de die, quo Christus Eucharistiam instituit, & similes, supponemus ex iis, qui hoc sæculo latissime, & doctissime de iis disputarunt. Vltimam denique, licet nostri muneris minus propriam, non omnino relinquemus, quia ad Theologum Scholasticum spectat, principia illa radicitus examinare, & corroborare, ex quibus Theologi morales suam doctrinam deducunt, & quæ pro breuiori illius disciplinæ methodo non vacat illis subtiliori examine comprobare.

*Præter illud
adulti post
Baptismum
accedebant
ad Eucharis-
tiam, quàm
ad Pœnitentiam.
Quatuor par-
tes huius ma-
teria.*

DISPUTATIO I.

An, & quid sit Eucharistiæ
Sacramentum.

SECTIO I. *Vtrum Eucharistia sit sacramen-
tum ab aliis diuersum.*

SECTIO II. *An hoc Sacramentum compona-
tur intrinsecè ex speciebus, & corpore, &
sanguine Christi.*

SECTIO III. *Vtrum Eucharistia importet in
recto corpus, & sanguinem Christi, an verò
species sacramentales.*

SECTIO IV. *An verba consecrationis compo-
nant intrinsecè sacramentum Eucharistiæ.*

SECTIO V. *Afferuntur alia argumenta, &
solutiones recentiorum contra doctrinam præ-
cedentem.*

SECTIO VI. *Vtrum actio transsubstantia-
tiua pertineat intrinsecè ad hoc Sacra-
mentum?*

SECTIO VII. *Vtrum usus, seu sumptio Eu-
charistiæ pertineat intrinsecè ad hoc Sacra-
mentum?*

REMITTO has duas quæstiones ad illam, quæ in præsentia solet disputari, vtrum sit vnicum, vel multiplex Eucharistiæ sacramentum: ægrè enim, & difficile scies, quomodo multiplicetur eius essentia, nisi præcognita essentia quidditate.

SECTIO I.

*Vtrum Eucharistia sit sacramentum
ab aliis diuersum.*

DVO continentur sub hoc titulo; vtrumque facile, vtrumque certum: esse scilicet sacramentum nouæ Legis; & esse diuersum ab aliis omnibus. Primum constat ex Trid. *sess.* 13. per totam, & *sess.* 7. & alibi sæpe; ex Florentino in Decreto de vnione Armenorum; & ex c. *Firmiter*. de summa Trinitate & fide Catholica; & alibi sæpe. Est autem adeò certa hæc pars, vt ne ab Hæreticis quidem negetur. Nam Lutherus lib. de Captiuit. *Babylonica,*

*f. Duo continen-
tur in hac se-
ctione certa.
Cone. Trid.
Concil. Flor.
Primum ad eò
certum vt na
quidem ab
hæreticis ne-
getur.*

Babylonica, qui tantum ponit vnicum sacramentum à Christo institutum, dicit, hoc esse Eucharistiam. Caluinus in Institutione, qui dicit esse duo tantum sacramenta, ait, vnum esse Eucharistiam. Melancthon, qui posuit quatuor; Posthelus, qui posuit sex, vnum autem esse Eucharistiam, vt tradit Lindanus 4. *Panoplia* c. 6. & Caltro verbo *Eucharistia*. & denique Mahometus c. 4. *Alcorani* fatetur hoc sacramentum, & ait, esse veneratione dignum: sed reprehendit Christianos, quod in Eucharistia eum deuorent, quem Deum esse dicunt. Videatur Prateolus lib. 1. 1. *Elenchi hæresum*, verb. *Mahometus*, prope finem. & Valquez in *presenti disp.* 167. c. 1. vbi latè probat, nullum adhuc hæreticum negasse in speciali Eucharistiæ sacramentum: aliud enim est malè de illo sentire negando realem Christi præsentiam, & alia huiusmodi; aliud negare in vniuersum, dari aliquod Eucharistiæ sacramentum à Christo institutum.

Ratione probatur, quia est signum sensibile, &c.

Ratione etiam probatur facillè hæc pars, ex definitione sacramenti, scilicet, *signum sensibile practicum gratia sanctificantis*: quæ tota conuenit Eucharistiæ, vt de se patet, & infra ampliùs declarabitur, & constat ex Christi institutione *Matth. 26. Marc. 14. & Luc. 22.* vt inferiùs videbitur; neque enim modò opus est ampliùs in hoc immorari.

2. Secunda pars constat ex Florentino, Tridentino, &c.

Secunda verò pars, scilicet esse sacramentum ab aliis diuersum, constat ex Conciliis Florentino, Tridentino, & aliis, Eucharistiam semper sigillatim, vt sacramentum diuersum numerantibus. Ratio est aperta, quia essentia, & partes Eucharistiæ differunt omnino ab essentia, & partibus aliorum Sacramentorum, scilicet penes materiam, & formam. Ratio item congruentiæ communiter ad hoc ipsum adducitur à S. Thoma & aliis, ex diuersitate finis. Nam Eucharistia instituta est ad conseruandam, & augendam vitam spiritualem animæ, non secus ac cibus materialis conseruat vitam naturalem: hic autem finis non competit ex propria institutione alteri sacramento; vt discurrenti per singula facillè constabit.

3. Vulgaris obiectio ex sacramento Confirmationis potius.

Contra hanc partem est vulgaris obiectio desumpta ex sacramento Confirmationis; quod quidem institutum etiam est ad augendam vitam spiritualem: in eo enim differt à Baptismo, quod Baptismus sit ad generandam vitam; Confirmatio verò ad augendam, deducendumque hominem ad statum virilem: ergo non differt Confirmatio ab Eucharistia. Probat consequentia, quia in ordine naturali idem cibus, qui deseruit ad nutriendum, & conseruandum hominem, deseruit etiam ad augendum illum; ergo cibus spiritualis, qui institutus est ad nutriendum hominem spiritualiter, institutus etiam est ad augendum illum spiritualiter; ergo Eucharistia habet eundem finem, quem habet Confirmatio.

4. Multa & varia solutioes præmittuntur.

Mirum est, quot solutioes huic difficultati reddantur, & quot principia Philosophica euoluuntur. Ego eas omnes libenter præmitto; quia hæc congruentia desumpta ex nutritione, & augmentatione, non est adeò ad amissum accipiendâ, vt debeat exemplum in omnibus tenere. Habent enim hæc duo sacramenta alia plura capita, ex quibus magis distinguantur, ex materia, ex forma, &c. Breuiter ergo respondeo, puerum genitum naturaliter indigere quidem alimento, tum ad vitam conseruandam, & augendam, tum etiam ad vires adquirendas. Sic etiam baptizatus indiget vitæ spiritualis augmento; indiget etiam viribus ad pugnandum. Eucharistia quidem data est ad nutriendum, & augendam vitam animæ; Confirmatio autem ad vires, roburque præstandum, non quidem per modum alimenti, sed per modum medicinæ confortantis, vt viriliter pugnet prælia Christi, non solum contra visibiles, sed etiam

Solutio nostra potius ex eo quod Eucharistia data sit vt alimentum ad vitam conseruandam Confirmatio verò ad vires adquirendas in ordine ad pugnam.

contra inuisibiles hostes. Ideo enim Eucharistia datur sub specie cibi corporei, vt insinuetur eisdem effectus causare in anima, quos cibus naturalis in corpore: at verò Confirmatio datur sub Chrismate, vt insinuetur, non quidem alere ex propria institutione, sed vngere, & confortare hominem ad luctam, instar veterum luctatorum, qui oleo parabantur ad luctam. Eucharistia ergo dat vires nutriendo; Confirmatio verò dat etiâ vires, non tamen nutriendo ex propria institutione, sed confortando, & roborando per modum vñctionis, & medicinæ.

Dices; Confirmatio etiam habet ex sua institutione augere vitam spiritualem conferendo augmentum gratiæ iustificantis; ergo ex sua institutione habet dare vires nutriendo, sicut Eucharistia. Respondetur, hoc, quod est conferre gratiam, non esse effectum proprium Confirmationis, sed commune omnibus Sacramentis: effectus autem proprius illius, est dare gratiam cum ordine ad auxilia quædâ vberiora, quibus vt miles Christi confirmatus possit fortiter præliari contra hostes: ex quo oritur differentia valde obseruanda inter Eucharistiam, & Confirmationem: nam licet vtrique conferat gratiam cum ordine ad auxilia ad bene operandum, & resistendum temptationibus; cum hoc tamen discrimine, quod Eucharistia postulat illa auxilia in ordine ad eum finem, vt homo bene operando crescat in gratia, & sanctitate interna, & augeatur eius vita spiritualis; & postulat eò, quod per nutritionem spiritualem auxilium substantiam hominis, & ideo reddit robustiorē ad omnes operationes, siue necesse sit pugnare, siue mereri sine pugna: at verò Confirmatio postulat ea auxilia ad eum finem peculiariter, vt homo possit resistere temptationibus, proficere fidē, & fortiter præliari: non enim reddit hominem ex propria institutione robustiorem ad operandum vt sit, sed ad resistendum in prælio, & temptationibus; & hoc non per modum cibi, sed vñctionis, quam imitatur: differunt ergo tam ex parte finis diuersi, quam ex parte modi, quo illum significant; quod totum oritur ex eo, quod Eucharistia instituta est per modum cibi spiritualiter nutriendis: non verò Confirmatio.

Dices; Eucharistia non solum nutrit, sed reparat vires spirituales contra tentationes: hoc autem fit per auxilia, quibus pugnemus contra illas; ergo licet non augeat gratiam, daret hæc auxilia. Respondetur, Eucharistiam reparare vires per modum cibi: quare sicut cibus reparat vires dando sanguinem, ex quo nutriatur homo, & fiant spiritus, &c. sic Eucharistia reparat vires nutriendo, dando scilicet gratiâ, ex vi cuius homo fiat robustior: at verò Confirmatio directè tendit ad dandas vires, ad resistendum, & ad hunc finem dat gratiam; sicut sacramentum Pœnitentiæ directè tendit ad remissionem peccati, & ad hunc finem dat gratiam sanctificantem.

Vnde apparet, licet omnia sacramenta re ipsa augeant gratiam, si inueniunt subiectum gratum: hunc tamen effectum augendi gratiam esse proprium Eucharistiæ in sensu formali; hoc est, per se, & ex vi propriæ significationis. Nam Baptismus, v. g. per se potius tendit ad generationem spiritualem, vt constat. Pœnitentia item ex se significat reconciliationem, & remissionem peccati. Extrema vñctio tendit ad perfectam sanitatem à reliquiis peccatorum. Ordo ad rectum ordinis vsum; sicut Matrimonium ad dandas vires, quibus eius onera laudabiliter portentur. Confirmatio ad dandas vires & robur in ordine ad fidei confessionem. Quare non primariò, sed secundariò respiciunt gratiam in ordine ad proprios singulorum fines. At verò Eucharistia, quæ est cibus animæ, per se, & ex vi propriæ significationis

nis ordinatur ad augendam substantiam vitæ spiritualis: sicut cibus materialis ordinatur ad augendam vitam, & substantiam corporis: respicit ergo immediatè, & per se ipsum augmentum gratiæ; quod nulli ex aliis Sacramentis ita convenit.

8. *Instantia.* Dices; alia etiam sacramenta per se habent causare gratiam, & quidem omnia præter Baptismum, & Pœnitentiam exigunt per se subiectum gratum; nam si status peccati non opponeretur eorum significationi, non esset obex impediens eorum effectum: ergo illa etiam ex vi suæ significationis, & per se significant augmentum gratiæ. Respondetur, illa sacramenta, licet per se prærequirant vitam in anima, eò quod ordinantur ad aliquos actus vitales, qui supponunt vitam, non tamen ordinari ad illud augmentum gratiæ præcisè ut augmentum est, sistendo ibi, sed quatenus est principium talium actuum. Eucharistia verò, quia cibus est, habet ex propria ratione augere vitam, & substantiam sub ratione augmenti, ita ut illud intenderet, etiam si ad aliam operationem non ordinaretur. Fateor, de facto ordinari etiam Eucharistiam ad operationes; quia cibus etiam ordinatur ad dandas vires in ordine ad operandum: ordinatur tamen ad ipsum augmentum sub ratione augmenti; quia cibus etiam tendit ad nutriendam, & augendam substantiam aliti.

9. *Instantia iterum.* Dices iterum, non est proprium cibi augere substantiam; nam licet in pueris id faciat, non tamen in viris, & senibus, sed solum reparat ea, quæ continuo deperduntur: non ergo significat per se cibus Eucharistiæ augmentum vitæ spiritualis. Respondetur, cibum per se habere, ut augeat substantiam, donec perveniat ad statum perfectum; postea verò reparat vires. Cum ergo anima nostra in hac vita semper sit in statu augmenti, quippe quæ nondum pervenit ad statum perfectum; hinc fit, ut Eucharistia in nobis semper significet per se augmentum vitæ, & gratiæ: non enim potest nutrire sine augmento eos, qui sunt in statu augmenti. Adde, cibum corporalem ideo non augere, quoties nutrit, quia deperduntur quotidie plures partes ipsius substantiæ, & ideo illa, quæ de nouo adveniunt, non faciunt augmentum simpliciter; at verò in vita spirituali id non potest esse; quia, durante vita animæ per gratiam, nihil gratiæ deperdi potest, quoad substantiam, sed solum quoad fervorem in operando; quare omnis nutritio spiritualis debet augere substantiam gratiæ, & ordinari ad augmentum, licet quoad fervorem possit dici, quod aliquando non augeat, sed reparat id, quod per inclinationes, & fomitem deperditur: non potest ergo cibus spiritualis ordinari per se ad nutriendum per productionem gratiæ, quin eo ipso ordinetur ad augmentum gratiæ.

10. *Eucharistia est omnino sacramentum nobilissimum.* Habemus ergo, Eucharistiam esse sacramentum novæ Legis à Christo Domino institutum, à cæteris omnibus diversum. Restat scire, quem habeat dignitatis locum inter illa. Omnes Theologi farentur, esse Sacramentorum omnium præstantissimum, & dignissimum. Cui conclusioni satis fauet Concilium Tridentinum sess. 13. & alibi, illud appellans Sacramentum sanctissimum, venerabile, sacro-sanctum, in quo Deus divinitus suis erga homines amoris velut effudit, &c. Ad quod videtur attendisse idem Concilium, dum sess. 7. can. 3. de Sacramentis, damnat eos, qui dixerint, omnia sacramenta esse paria, ut nulla ratione unum sit alio dignius. Ad eò, ut hæc veritas videatur nonnullis de fide definita; inter quos est Suarez in præfati disp. 39. sect. 2.

11. *Dignitas Eucharistiæ vnde queratur.* Cæterum, quidquid de hoc sit, meritò dubitari potest, an hic excessus Eucharistiæ supra alia sacramenta proveniat ex eo, quod cæteris paribus, & cum P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

æquali dispositione conferat suscipienti maiorem gratiam, quàm quodvis aliud sacramentum. Res hæc est omnino incerta, & soli Deo nota; quare licet posset piè ita credi, non tamen solidè comprobari. Illud certum, dignitatem Eucharistiæ ex eo potissimum sumendam, quod contineat in se Christum Dominum auctorem totius gratiæ, & sanctitatis; reliqua enim sacramenta habent virtutem à Christo Domino eorum auctore; Eucharistia verò habet ipsum Christum, à quo omnia sacramenta fluxerunt, & ideo maiorem longè postulat venerationem. Nunc iam videamus in particulari, quid intrinsecè includat quidditas huius sacramenti.

SECTIO II.

An hoc Sacramentum componatur intrinsecè ex speciebus, & ex corpore, & sanguine Christi.

Duplex compositio possumus considerare in quolibet sacramento; prima est ex significatione, & re significantem, sicut in voce naturali datur ipsa entitas vocis, quæ significat, & datur significatio, seu vis, quam habet ex impositione hominum ad significandam talem, vel talem rem: sic etiam in sacramento Baptismi, v.g. datur ipsa entitas ablutionis, & verborum, &c. & vis etiam, quam habet ex divina institutione ad significandam gratiam: illud prius potest appellari subiectum; hoc verò posterius, nempe vis significandi, potest appellari quasi forma constituens sacramentum in ratione signi ad placitum ex divina institutione. An verò hæc vis significandi sit ens rationis, vel aliquid reale, non est huius loci; pertinet enim ad materiam de Sacramentis in genere, ubi aliquid diximus disp. 1. sect. 3.

Rursus possumus in ipso subiecto sacramenti considerare aliam compositionem; nam sicut vox, quæ est subiectum significationis, adhuc ipsa in sua entitate componitur ex pluribus syllabis; sic etiam Baptismus, qui est subiectum significationis, componitur intrinsecè ex materia, & forma, nempe ex ablutione, & verbis: & de hac secunda compositione querimus in præfati, supponendo scilicet, in Eucharistia dari subiectum significans, & vim etiam significandi gratiam ex divina promissione: querimus, inquam, quod sit subiectum illud, quod habet hanc vim significandi: & an hoc subiectum componatur intrinsecè ex aliquibus partibus?

Potest autem de multis dubitari in præfati, an componant intrinsecè sacramentum Eucharistiæ, de accidentibus scilicet, seu speciebus panis, & vini remanentibus: de corpore, & sanguine Christi: de anima item, & diuinitate eius: de verbis Consecrationis: de actione transubstantiatiua: de usu denique, seu susceptione actuali Eucharistiæ; de quibus omnibus sigillatim dicendum est. In hac verò sectione quæritio est de speciebus remanentibus, & de corpore, & sanguine Christi, an componant intrinsecè hoc sacramentum. Supponimus autem de fide, præfati corporis, & sanguinis Christi: dubitamus tamen, an hoc sacramentum ea includat intrinsecè, & ex ipsis componatur.

Duplex est in hac quæstione extrema sententia. Prima dicit, solum corpus, & sanguinem Christi intrare ad constitutionem huius sacramenti; species autem solum connotari, non verò componere illud. Hæc tribuitur communiter VValdensi tom. 2. de VValdensi Sacramentis, cap. 20. Vasquez tamen disp. 167. num. 10. Vasquez, & sequentibus, eum latè conatur ab hac opinione liberare. Secunda sententia docet è contra, solas species constituere sacramentum: connotando tamen corpus,

12.

Duplex compositio in quolibet sacramento. Prima ex significatione, & re significantem.

13.

Secunda ex materia, & forma, & de hac secunda hic quæritur.

14.

Suppositio de præfati corporis, & sanguinis Christi: dubitamus tamen, an hoc sacramentum ea includat intrinsecè, & ex ipsis componatur.

15.

Duplex sententia extrema.

VValdensi tom. 2. de VValdensi Sacramentis, cap. 20.

Vasquez disp. 167. num. 10.

Vasquez, & sequentibus.

connotando tamen corpus,

corpus, & sanguinem Christi. hanc tenent Mar-
tilius, & Soto relati à Suarez *diffut. 42. sect. 3.* & eam
amplectuntur aliqui Recentiores.

16. Dico primò, species saltem partialiter pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Hæc est communis Theologis, quos referunt, & sequuntur Suarez supra *sect. 1.* & Valquez *cap. 3.* Probatur primò ex Innocent. III. in cap. *Cum Maribus*, de celebratione Missarum, vbi Pontifex docet, species viibiles in Eucharistia esse sacramentum tantum, hoc est, non esse rem, & sacramentum, sed solum sacramentum; ergo sunt saltem pars sacramenti: nam in omnibus Sacramentis id, quod est sacramentum tantum, est pars saltem essentialis sacramenti, vt in Pœnitentia confessio, in Baptismo ablutio, &c.

17. Probatur secundum ex modo loquendi Tridentini, & Patrum dicentium, corpus Christi contineri in hoc sacramento: ergo sacramentum non est solum corpus Christi; nihil enim continetur in se ipso; sed etiam in eo quod est in eo, in quo est hoc sacramentum.

Infantia. ergo species pertinent intrinsece ad hoc sacramentum. Dices, hoc sacramentum consistere ex corpore Christi, & verbis Consecrationis, licet non includat etiam species, & ideo posse dici Christum contineri in hoc sacramento. Sed contra, quia Christus dicitur contineri in hoc ipso sacramento, quod remanet post consecrationem, tunc autem non manent verba; ergo hoc sacramentum in esse permanenti includit species ultra corpus Christi.

18. *Probatu* *terti* *ratione*, quia (vt supra dixi) sacramentū est signum sensibile gratiæ iustificatiſ: quod de sacramento Eucharistiæ docet Trident. *sess. 13. c. 3.* esse scilicet inuisibilis gratiæ visibilem formam: at verò corpus Christi, pro vt condistinguitur à speciebus, non est signum sensibile gratiæ, quia non sentitur per se, pro vt est in Eucharistia: ergo species sensibiles pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum: alioquin Eucharistia non erit signum sensibile.

19. *Infantia.* Dices; licet corpus Christi secundum se non sit sensibile, esse tamen sensibile, propterea connotat species; quare fieri potest, ut solum corpus Christi connotando species, sit sacramentum. Sed contra; quia ex hoc sequitur, Eucharistiam non esse in se ipsa sacramentum; sed solum connotare ratione sacramenti; quia sacramenti quidditas est significare sensibilibus gratiam; at vero corpus Christi de se, & in se non significat sensibilibus, sed connotat species significantes sensibilibus: ergo Eucharistia in se non includit rationem sacramenti, sed connotat extrinsecè illam.

charistia, & ipsum corpus Christi habet esse signum
sensibile, & sacramentum, non debet esse extra, sed
intra ipsum sacramentum: nulla enim forma potest
esse extra compositum, seu extra effectum forma-
lem resultantem ex ipsa, & ex subiecto.

Contra hanc conclusionem sunt nonnullæ ob-
jectiones. Prima deficitur ex modo loquendi
factorum Patrum, quos afferimus *scilicet sequenti*, qui ab-
solutè dicunt, Eucharistiam esse corpus, & sanguinẽ
Christi: ergo non includit etiam species. Pater con-
sequentiã, quia non dicitur bene: Homo *est anima
rationalis*; nam licet eam includat, non tamen solam:
ergo si Eucharistia non includit solum corpus Christi,
ergo non potest dici: Eucharistia est corpus Christi.

Ad hanc obiectionem constabit ex dicendis *sequenti*, ubi videbimus, Eucharistiam, licet intincte includat species, non tamen importare semper illas in recto, sed in obliquo; & ideo non posse proprie prædicari de illis in recto, sed solum de corpore Christi.

Secundò obiectis, quia sacramenta nouæ Legis
causant gratiam: verò in Eucharistia non species,
sed corpus Christi est, quod causat gratiam: ergo
non species, sed corpus Christi constituit sacramen-
tum. Responderi potest negando minorem; præter-
tim si iuxta probabiliorē sententiā hæc causali-
tas non sit physica, sed moralis; hanc enim cau-
salitatem non solum exercet corpus Christi, sed etiam
in se species.

Dices; in cibo naturali substantia sola est, quæ nutrit, non accidentia; ergo similiter in hoc cibo supernaturali substantia Christi Domini debet esse, quæ nutrit animam, non verò accidentia panis, sub quibus illa substantia continetur. Respondeo negando consequentiam. Ratio autem dilcriminis est, quòd in nutritione naturali substantia alimenti fit substantia aliti: non potest autem ex accidentibus fieri substantia; quare ex accidentibus cibi non potest viuens nutriri substantia liter, sed ad summum accidentaliter. At verò nutritio supernaturalis non fit hoc modo; nec enim cibus conuertitur in substantiam aliti, fed ideo dicitur nutriri, quia producit gratiam, quæ est vita spiritualis animæ: gratia autem æque potest causari ab speciebus accidentibus, ac ab ipso corpore Christi; & aliunde conuenit, vt sit ut in aliis sacramentis elementa, & re naturales causant gratiam, sic etiam species sacramentales habent eandem vim in Eucharistia. Aliam solutionem indicabimus *infra* sect. 4.

Hoc supposito, dico secundò corpus, & sanguis Christi pertinent etiam intrinsecè ad constitutionem sacramenti Eucharistie. Hæc etiam est communis fere omnibus Theologis, quos referunt, & sequuntur Suarez in *presenti disp. 42. sect. 3.* Valquez ubi supra c. 5. Probatur primò ex Patribus, quos hæc Auctores adducunt. Irenæus *lib. 4. c. 34.* dicit, Eucharistiam duabus rebus constare, altera terrena, altera cœlesti. Damascenus *lib. 4. c. 4.* Duplices, inquit, sumuntur *compositi*: par etiam *sunt*, dicit nobis cibum duplicem, *compositum*, habetur etiam in cap. Hoc est, de consuetudine *erat. d. 2.* ubi dicitur *nostrum sacrificium* constare *divinibili elementorum specie, & inuisibili Christi Domini carne.* Eodem modo loquitur Hefychius *lib. 6. in Lucam.* Lanfrancus contra Berengarium *ad colum. 11. Agerus lib. 1. de hoc sacra. cap. 5.* & alij.

Secundo probati potest ex aliis loquutionibus
Scripturæ, Conciliorum, & Patrum, dicentium, hoc
sacramentum non solum constare ex corpore,
sanguine Christi, sed esse corpus, & sanguinem Chri-
sti. Eorum autem verba commodius afferemus
scilicet, seq. Valquez, & alij probant hoc ipsum, quod
verba

verba consecrationis conficiunt hoc sacramentum, seu Sacerdos consecratione conficit Eucharistiam; ut habetur apud Eugen. in Concil. Flor. non autem conficit solas species; ergo conficit compositum ex speciebus, & corpore Christi: ergo sacramentum est totum illud compositum. Hoc tamen argumentum non vtor; quia satis probabiliter solui potest fatendo; Sacerdotem verbis conficere Eucharistiam: eò quod licet non conficiat species secundum se, facit tamen illas esse consecratas: sicut verbis etiam, & orationibus conficit aquam benedictam, licet non includat aliquid præter aquam, & ipsam benedictionem. Hoc ergo, & aliis argumentis omisissis, quæ fortè non probant adeò efficaciter, probatur tertio ratione, quia sacramentum Eucharistiæ causat gratiam per modum cibi, & potus, ut dictum est; cibis autem, & potus animâ spiritualiter nutriendis, nõ sunt solæ species, sed etiam, & potissimè caro, & sanguis Christi: ergo non solæ species, sed etiam caro, & sanguis Christi pertinent intrinsecè ad hoc sacramentum. Consequentia patet; Minor verò probatur ex verbis Christi Domini: *Qui manducat me, ipse vivet propter me: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, &c. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Panis, quem ego dabo, caro mea est. Ergo cibus spiritualiter nutriendis, non sunt solæ species, sed caro, & sanguis Christi.*

26. Contra hanc conclusionem obijci potest primò doctrina communis Theologorum ponentium in quolibet sacramento tria hæc: Rem scilicet solum, sacramentum solum & aliud, quod sit res, & sacramentum. Res sola dicitur, quæ significatur, & non significat; sacramentum solum quod significat, & non significatur; Res verò, & sacramentum dicitur, quod significatur simul & significat. Iuxta quam doctrinam Innoc. III. in c. *Cum Maribus*, de celebrat. Mislar. dixit, in hoc sacramento sacramentum tantum, esse species panis, & vini, quæ significant, & nõ significatur; rem verò sacramenti esse gratiam, quæ homini datur; ac denique corpus, & sanguinem Christi esse rem, & sacramentum, quia significat gratiam, & significatur per species. Ex qua doctrina communis sic obijciunt contra conclusionem: quia in aliis sacramentis id, quod est res & sacramentum, non est pars sacramenti: nam character in Baptismo, qui est res & sacramentum, non est pars intrinsecè constitutus Baptismi, sed effectus illius, item species in hoc sacramento sunt sacramentum tantum; ergo corpus Christi, quod non dicitur sacramentum, sed res, & sacramentum, non pertinet ad intrinsecam constitutionem huius sacramenti.

27. Respondetur facile species non ideo dici sacramentum tantum, quia ipsæ solæ sint sacramentum, sed quia non habent aliud munus, quam sacramenti: non enim significantur, sed significant. Deinde licet in Baptismo, Confirmatione, & Ordine illud quod est res, & sacramentum, non sit pars intrinsecæ sacramenti, nempe character; non tamen est illa regula in uniuersum vera: nam in sacramento Pœnitentiæ contritio secundum aliquos dicitur res, & sacramentum, & tamen est pars intrinsecæ ipsius sacramenti. Regula ergo verissima hæc est, ut illud, quod instituitur à Christo pro signo practico gratiæ, debeat intrinsecè pertinere ad sacramentum, siue sit res sacramenti, siue non sit. Quare cum corpus Christi habeat practice significare gratiam, non obstat, quod sit res sacramenti, quominus sit etiam pars intrinsecæ sacramenti.

28. Secundò obijciunt: sacramentum est signum sensibile gratiæ inuisibilis: corpus autem Christi non significat sensibilibus, sed solæ species; ergo species

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

solæ, & non Christi corpus constituunt intrinsecè sacramentum Eucharistiæ. Respondeo, corpus Christi secundum se non sentiri; sentiri tamen per species consecratas, quæ ipsum significant: quare redditum sensibile per ipsas species potest pertinere intrinsecè ad constitutionem sacramenti: sicut contritio etiam est pars sacramenti Pœnitentiæ, quia licet per se non sentiat, sit tamen sensibilis per Confessionem externam; & ut sic sensibilis potest constituere sacramentum.

29. Tertiò obijciunt, quia iuxta communem modum loquendi Conciliorum, & Patrum, Christus continetur in hoc sacramento; ergo condistinguantur Christus, & sacramentum: nihil enim continetur in se ipso. Respondetur, Christum contineri in hoc sacramento ut partem in suo toto: sicut anima totam continetur in homine; nam Eucharistia includit corpus Christi, & aliquid aliud, ut vidimus. Alias leuioribus obiectiones vide apud Suarez, ubi supra.

30. Pro complemento tamen huius sectionis, duo restant inquirenda. Primum, an hoc sacramentum constituitur intrinsecè ex solis iis partibus Christi, quæ ponuntur ex vi verborum; an etiam ex iis, quæ ponuntur per concomitantiam, scilicet anima, Diuinitate, &c. Respondetur, strictè loquendo, constitui solum ex iis, quæ sunt ex vi verborum, corpore scilicet, & sanguine. Ratio est, quia quæ solum sunt per concomitantiam, non sunt sensibilia, nec per se, ut patet, nec per verba etiam, cum per verba non significantur, alioquin ponerentur ex vi verborum: ergo nullo modo sunt signum sensibile gratiæ. Adde, ea, quæ sunt per concomitantiam, neque etiam causare gratiæ physicè, vel moraliter: gratia enim solum est promissa manducanti carnem, & bibenti sanguinem: ergo positio animæ, v.g. per accidens se habet ad dandam gratiam. Loquendo tamen minus strictè, aliquando dicitur totus Christus esse sacramentum Eucharistiæ.

31. Secundò inquiri potest, quid potissimum sit in constitutione Eucharistiæ, corpus Christi, an species? Respondetur, in ratione signi sensibilibus significantis magis conducere species visibiles; in ratione sanctificantis, nutriendis, & ostendendis Diuinum amorem, magis conducere corpus Christi, quæ est nobilissima, & præcipua pars huius sacramenti, & fons totius vitæ spiritualis. Posset etiam inquiri, an hæ partes sacramenti habeant singulæ suas significationes partiales, an omnes significant indiuisibiliter. Verum hæc quæstio communis est omnibus sacramentis, & ideo pertinet ad tractatum de Sacramentis in genere; ubi de hoc diximus *disp. 2. sect. 2.*

SECTIO III.

Utrum Eucharistia importet in recto corpus, & sanguinem Christi, an verò species sacramentales.

32. Diximus, Eucharistiam intrinsecè constare ex corpore, & sanguine Christi, & speciebus sacramentalibus: nunc antequam ulterius progrediamur, scire oportebit, an utraque pars significetur in recto per sacramentum Eucharistiæ; quæ quidem quæstio necessaria est, ad melius intelligendam Eucharistiæ compositionem.

Supponendum est primò ad quæstionem, non esse idem, aliquid importari in obliquo, & importari extrinsecè: potest enim aliquid dupliciter importari in obliquo, scilicet extrinsecè, & intrinsecè. Extrinsecè quidem, ut per hoc nomen, cognoscens, vel videns, importatur quidem essentialiter de connotato obiectum, nõ tamen ut pars intrinsecè componens

Suppono non esse idem importari in obliquo, & extrinsecè.

ponens videntem, vel cognoscentem: at verò ipsa visio, seu cognitio significatur etiam per illos terminos concretos in obliquo, quia videns non est visio, sed habens visionem, non tamen significatur extrinsecè, sed ut pars intrinsecè constituens videntem in ratione videntis, & componens illud concretum. Potest ergo Eucharistia importare intrinsecè species, & corpus Christi: & tamen importare vnum in recto, & alterum in obliquo, seu de connotato.

33. Supponendum secundò, ex materia de sacramentis in genere, alia sacramenta importare quidem tam materiam, quam formam in recto: Baptismus enim v.g. non supponit in recto pro ablutione connotando in obliquo verba; sed in recto significat ablutionem, & verba; & sic de aliis. Ita observat cum aliis noster Vasquez 2. tom. in 3. p. disp. 129. c. 3. contra Sorum, qui voluit sacramentum supponere in recto pro materia, connotando formam in obliquo: & nos explicuimus in tract. de Sacramentis in communi disp. 2. sect. 3.

34. His itaque suppositis, quarimus nunc, vtrum Eucharistiæ sacramentum importet in recto tam species, quam corpus Christi: an vnum in recto, & alterum solum de connotato, licet vtrumque intrinsecè. In qua questione tres possunt esse sententiæ. Prima, quòd species solæ significantur in recto: corpus verò & sanguis Christi de connotato. hanc tenent aliqui Theologi recentiores. Secunda sententia dicit, vtrumque im portari in recto, tam species, quam corpus Christi. hanc tenet Suarez disp. 42. sect. 2. Tertia sententia, quæ nobis verior videtur, docet, supponere communiter in recto pro corpore, & sanguine Christi; species verò importare de connotato. Pro cuius explicatione

35. Dico primò; species solæ non importantur in recto. Hæc est contra primam sententiam, & à fortiori constabit ex secunda conclusione: nunc autem breuiter ostenditur, quia nullum est fundamentum, ut dicatur species solum significari in recto, & non corpus Christi. Aliunde verò non possunt conuenire speciebus ea prædicata, quæ in recto tribuuntur huic sacramento, v.g. quòd adorabile sit vero latræ cultu, qui vero Deo debetur, ut dicitur in Tridentino sess. 13. cap. 5. qui cultus non debetur speciebus etiam cum habitudine ad corpus Christi, sed alius cultus inferior latræ respectuæ, ut suppono ex tractatu de Adoratione. Dicunt, species se habere ut materiam respectu corporis Christi; quia quamdiu conseruant dispositiones requisitas ad formam panis, continent etiam corpus Christi: illud autem solum, quod significatur ad modum materię, debet importari in recto. Sed contra; quia in primis iam vidimus supra, non sufficere aliquid esse materiam, nedum habere se ad modum materię, ad hoc, ut illud solum importetur in recto. Deinde, ut postea videbimus, magis se habet ad modum subiecti in Eucharistia corpus Christi respectu specierum, quam species respectu corporis Christi.

36. Dico secundò; in Eucharistia solum corpus, & sanguis Christi importantur communiter in recto, species verò de connotato. Hanc tenent illi Theologi, quos suppresso nomine refert Suarez vbi supra, & alij infra citandi. Moueor autem ad illam potissimum ex auctoritate: cum enim questio sit de modo; quo significat hoc nomen Eucharistia, potissimum argumentum desumendum est ex modo communi, quo illud Patres, & Theologi vsurparunt. Porro Patres per illud nomen solum significasse in recto corpus Christi, & non species; probatur facillè; quia passim prædicarunt in recto Eucharistiam de corpore Christi, & contra; quæ quidem loquun-

tiones essent falsæ, si Eucharistia species etiam includeret in recto: sicut falsè diceretur: *homo est materia*; quia homo plus dicit in recto, quam materia. Hic autem loquendi modus Patrum ostenditur facile ex ipsorum verbis. Ambros. lib. de iis qui inuenerunt, c. 9. sic ait: *Sacramentum quod accipis, Christi sermone conficitur, & in illo Sacramento Christus est, quia corpus est Christi*. Iustinus Apol. 2. *Hoc alimentum, inquit, apud nos vocatur Eucharistia*, quam postea dicit esse carnem, & sanguinem incarnati Iesu. Gregorius Gregor. relatus in cap. Multi, l. 9. 1. *Polluimus panem, hoc est, corpus Christi, quando sordidi accedimus ad altare*. Ignatius in Epistola ad Smyrnenas, relatus à Theodoro in Dialogo 3. *Eucharistia*, inquit, & oblationes non admittunt, quòd non consistantur, Eucharistiam carnem esse Saluatoris nostri Iesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater sua benignitate suscitauit. Vides, Patres Eucharistiam absolute dicere esse corpus Christi: nec mirum, siquidem hunc loquendi modum ab ipso Christo Domino acceperunt: *Panis, quem ego dabo, caro mea est*. Item, *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*. Ex quibus verbis sic concluditur nostra sententia. Panis iste, seu cibus, & potus spiritualis est sacramentum Eucharistiæ: sed corpus Christi est ipse panis, est ipse cibus; ergo corpus Christi est sacramentum Eucharistiæ; ergo hoc sacramentum in recto non est species; alioquin istæ prædicationes essent falsæ; ut supra probatum est.

Contra hanc conclusionem obiicit Suarez vbi supra, quia in aliis entibus artificialibus partes omnes integrantes importantur in recto: nam domus omnes partes significat in recto; quod præsertim locum habet in Sacramentis. Nam, ut diximus, Baptismus æquè in recto significat ablutionem, & verba, & sic de aliis; ergo non est, cur Eucharistia significet vnam partem in recto, & alteram de connotato. Respondetur, in primis forsitan non omnia composita artificialia significare omnes partes in recto. Deinde, dato antecedenti, negatur consequentia. Ratio verò discriminis est, quòd partes Eucharistiæ, nempe corpus Christi & species, habent se ut subiectum, & accidentia; quia licet corpus Christi non sit in rigore subiectum specierum, habet tamen se ad modum subiecti; & species significantur quasi adiacentes corpori Christi, hoc enim est proprium accidentium respectu substantiæ; quod non inuenitur in aliis compositis artificialibus: hoc autem fuit sufficiens fundamentum, ut Patres vterentur hoc nomine, non ut significarent æquè in recto corpus Christi, & species, sed corpus Christi sub speciebus, corpus in recto, & species in obliquo.

Dices, corpus Christi solum in recto est sacramentum; sed corpus Christi est in cælo; ergo sacramentum est in cælo. Consequens est falsum; ergo sacramentum plus est in recto, quam corpus Christi. Respondeo negando primam consequentiam; sicut non sequitur: Virgo peperit Christum, Christus est flagellatus; ergo Virgo peperit Christum flagellatum. Nam hæc propositiones ex modo communi significandi faciunt sensum compositum. Sic etiam: *In cælo est Eucharistia*, non est dicere, in cælo est corpus Christi, quod est sub speciebus, sed in cælo est corpus Christi sub speciebus; qui sensus est falsus. Sicut & ob eandem rationem damnant Summulistæ illam consequentiam: *Quod emisisti, comedisti; emisisti carnem crudam; ergo edisti carnem crudam*. Dixi tamen in conclusione, communiter nomine Eucharistiæ significari in recto solum corpus, & sanguinem Christi; quia non nego quòd aliquando hoc ipso nomine significatur compositum illud; prout compositum est reduplicatiue, atque aded vtrique in recto, quo

quo pacto usurpatur, quando dicitur corpus Christi contineri in hoc sacramento, & similia: sed tamen prior acceptio frequentior, & communior est.

Hæc sententia, quam anno 1616, in nostro Valisletano collegio publicè docui, vifa fuit singularis aliquibus Theologis Salmanticensibus; quorum obiectis nunc breuiter respondebo. Primò, quòd nullius esset Auctoris, & absque vilo fundamento. Respondeo, Auctores habere, & antiquiores, & recentiores, qui hoc modo loquuntur, & volunt Eucharistiam esse corpus, & sanguinem Christi contentum sub speciebus panis, & vini. Ita loquitur, & sentit VValdensis tom. 2. de Sacramentis, cap. 21. his verbis: *Estigitur hoc venerabile Sacrificium, quamuis VVicle detestetur hoc verbum, verum Christi corpus in recto sub forma panis, quam connotat in obliquo.* Claudius Sanctes Reperit. 2. de Eucharistia, cap. 4. in principio, dicens, *Eucharistiam esse corpus Domini forma panis operum.* Eandem sententiam tradunt expressè Guil. Eritius in 4. dist. 8. §. 3. Franc. Syluius in præfenti quæst. 73. art. 1. conclus. 2. & dicit valde probabilem Guil. Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 5.

Fundamentum autem in questione de significatione vocis, qualis est hæc vt dixi, desumi non potest, nisi ex loquutionibus, & modo, quo Patres; & Auctores Ecclesiastici hanc vocem usurparunt: ij autem non semel, sed passim dixerunt, Eucharistiam, hunc panem, hoc sacramentum esse corpus, & sanguinem Christi, quæ loquutiones in rigore non essent veræ, si species etiam panis, & vini importarentur in recto. Adducam aliquotum verba, vt appareat, quàm sit vitatus is loquendi modus apud sanctos Patres. Iustinus Martyr in Apologia ad Antonium: *Alimoniam, inquit, eam, in qua per preces sermonis ab ipso profecti gratia sunt acta, incarnati illius carnem, & sanguinem esse, sumus edocti.* Apostoli enim ita tradiderunt. Irenæus lib. 5. c. 2. postquam dixerat, carnem nostram corpore, & sanguine Christi nutriri, addit: *Quæ de calice, qui est sanguis eius, & de pane, qui est corpus, arguetur.* Et lib. 4. c. 34. probat contra Valentinianos, Christum esse filium Dei fabricatoris mundi, quoniam fateri eos necesse sit, Eucharistiam esse carnem Filij Dei. Origenes homil. 35. in Matthæum: *Cum eos (inquit) hoc pane nutrit (scilicet Christus) ostendit, proprium esse corpus.* Cyprianus lib. 2. epistol. 3. *Obtulit, inquit, Christus panem, & vinum suum, scilicet corpus, & sanguinem.* Gregorius Nyssenus in Oratione de sancto Baptismo. *Panis, inquit, panis est initio communis; sed ubi cum mysterium sanctificauerit corpus Christi, & dicitur, est: eodem modo vinum.* Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. comparans hoc Sacramentum cum aliis signis, quæ minus propriè significant Christum, sic ait: *Quæ tamen signa non dicimus corpus Christi, & sanguinem, sed illud tantum, quod ex fructibus terre acceptum, & prece mystica consecratum, ritè sumimus ad salutem spiritualem in memoriam Domine passionis.* Cyrillus Hierosolymitanus catech. 4. mystag. sic ait. *Hoc sciens, & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi Iesus panem esse sentiat, sed esse corpus Christi. Et vinum hoc, quod à nobis conspicitur, tamen si sensui vinum videatur, non tamen vinum, sed sanguinem esse Christi.* Chrysostom. in illa verba Pauli 1. ad Cor. 10. de vno pane participamus. Sumus, inquit, & illud corpus. Quid enim est panis? Corpus Christi. Photius ibidem: *Quid enim, inquit, est panis? sanè corpus Christi. Quid efficiuntur, qui participant? nempe corpus Christi.* Ambrosius lib. 4. de Sacramen. relatus in Cap. Omnia 74. de consecrat. distinct. 2. *Panem quidem istum, quem sumimus in mysterio, illum utique intelligo panem, qui manu sancti Spiritus formatus est in vitro*

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

Virginis, & igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus hominum. Unde ipse ait: Ego sum panis viuus, qui de Cælo descendi. Et item. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ex his namque duabus sententijs, aperitè datur intelligi, quia Panis iste, & ille non duo, sed vnus panis, & vna caro proculdubio vnum corpus efficiunt. Theophyl.

phylactus in cap. 16. Math. & in cap. 14. Marci: *Dicens, inquit, hoc est corpus meum, ostendit, quod ipsum corpus Domini est panis, qui sanctificatur in altari.* Denique hunc eundem modum loquendi voluit Nicolaus Papa I. obseruari in Berengario, quando in Concilio 113. Episcoporum Romæ retractauit publice suum errorem, vt habetur in cap. Ego Berengarius 42. de consecrat. distinct. 2. vbi anathematizat eam hæresim, quæ adstruere conatur panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo Sacramentum, & non verum corpus, & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse. Imo idem Berengarius postea morti proximus cum esset, vt refert Guilielmus Guil. Bibl. Bibliothecarius lib. 3. de gestis Angl. vera, & ex animo penitentia ductus in hæc verba prorupit: *Hodie in die apparitionis sue (erat quippe dies Epiphaniæ) apparebit mihi Dominus meus Iesus Christus, vel propter penitentiam, vt spero, ad gloriam, vel propter alios (quos seduxerat) vt timeo ad penam æternam.* Nam iam sanè credimus, post benedictionem illa mysteria esse corpus, & sanguinem Saluatoris, adducti & veteris Ecclesiæ auctoritate, & multis noniter ostensis miraculis. Eodem modo loquuntur alij Patres, vt constet, multo magis communem esse illi modum loquendi, quo sacramentum hoc dicitur esse corpus & sanguinem Christi, quàm quo dicitur esse species panis, & vini continentes corpus & sanguinem Christi.

Dicunt, Patres ita loqui, quia parti principaliori, quæ est corpus & sanguis Christi, tribuunt nomen totius. Sed contrà, quia anima rationalis est principalior pars hominis; non dicitur tamen communiter, & passim: homo est anima, quia non sola anima significatur in recto; quamuis ergo semel, aut iterum posset per figuram usurpari ea loquendi formula, non tamen regulariter, prout Patres illam usurparunt.

Obiiciunt iterum, quia quando aliqua duo componunt intrinsecè aliquod totum, non est, cur vnum solum importetur in recto, nisi sit vel subiectum, vel suppositum, cui alterum innitatur. Neutrum autem horum munerum præstat corpus Christi circa species panis. Respondeo, licet corpus Christi non afficiatur, vel perficiatur intrinsecè à speciebus; habere tamen se, quasi suppositum illarum, cum enim succedat substantiæ panis, succedit etiam in munere substandi accidentibus, vt infra videbimus. Alioquin non posset, ostensis speciebus, dici: hoc est corpus Christi, quia licet ostensâ bursâ possit dici, hoc est aurum, & ostenso vase, hoc est vinum, eo quod contentum accipiat has denominationes à continenti: accidentia tamen non habent hanc vim, sed solum denominant, & designant substantiam, quæ illis subest, quia non designantur per modum continentis, sed per modum accidentium, quibus subest aliqua substantia; & ideo, ostensis illis, dicitur, hoc est corpus Christi, quia sensus est, corpus Christi est substantia illorum accidentium. Quamuis ergo non sit propriè subiectum, vel suppositum illorum; gerit tamen munus suppositi, sustentatque illa in genere causæ efficientis, vt infra dicemus; atque ideo non mirum, si Patres loquantur de illo complexo, sicut loqui solemus de pane naturali, in quo substantiam solum intelligimus in recto, & accidentia in obliquo.

Q 3

Obiiciunt

Nicolaus 2.

Guil. Bibl.

41.
Instantia.
Soluitur.

Obiectio secundæ.

Responsio.
Corpus Christi si se habet velut suppositum specierum.

42. Obiiciunt tertio ex Tridentino sess. 13. cap. 3. vbi Conc. Trid. *commune est, inquit, sanctissima Eucharistia cum ceteris sacramentis symbolum esse rei sacre, & inuisibilis gratiæ formam visibilem.* Si ergo hoc sacramentum est forma visibilis; ergo in recto est forma visibilis: species autem solæ sunt forma visibilis; ergo hoc sacramentum non solum in obliquo, sed in recto est species panis, & vini. Hoc argumentum probat etiam contra eius Auctores: nam probat, Eucharistiam non importare in recto aliud præter species, quia alioquin non posset dici simpliciter, & absolute est forma visibilis; sicut nec homo potest dici anima, eo quod non dicit illam solam, sed corpus, & animam. Cum ergo ij Auctores fateantur, vtrumque dici in recto nomine Eucharistiæ, scilicet corpus Christi, & species, ipsi etiam debent respondere. Est autem solutio facilis ex dictis; non enim dicit Tridentinum, ergo sacramentum esse in recto formam per se visibilem inuisibilis gratiæ, sed esse quidem formam visibilem in recto, quod licet verissimum est; nam corpus Christi, quod significatur in recto, est aliquid sensibile, non per se, sed per species; sensibile verò, quia alioquin non posset componere sacramentum: sufficit tamen, esse sensibile per aliud, vt notauit P. Vasquez in præsent. disp. 167. num. 40. vbi hoc modo respondet ad idem ferè argumentum, quod sibi obiecerat.

43. Obiiciunt quarto, ex Innocentio III. in cap. cum Martha, de celebrat. Missar. qui in hoc sacramento ait species visibiles esse sacramentum tantum, corpus Christi esse sacramentum & rem. Quod idem habetur in cap. Hoc est, de consecrat. disp. 2. Respondetur ex dictis sess. 1. species non dici sacramentum tantum, quasi ipse sint Eucharistia in recto, sed quia ipse significant, & non significantur; & ideo dicuntur esse solummodo sacramentum, id est non exercere aliud munus nisi sacramentale, hoc est, significandi actiue sensibilibus; ex hoc autem non fit, quod sint sacramentum Eucharistiæ in recto, sed aliquid sacramenti Eucharistiæ componens illud in ratione sacramenti.

44. Difficilius possent obiici verba Augustini episc. 23. ante finem; vbi explicans, quo sensu Baptismus, quia est sacramentum fidei, possit appellari fides, sic ait: sicut ergo secundum quendam modum sacramentum corporis Christi corpus Christi est sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est, ita sacramentum fidei, fides est. In quibus verbis nomine sacramenti, necesse est, quod intelligat species, de quibus solis dici potest, quod sint quodammodo corpus Christi, quatenus illud significant, nam de corpore ipso Christi non posset dici, esse quodammodo corpus Christi.

45. Omisissis aliis explicationibus, quæ videri possunt apud Valentiam tom. 4. disp. 6. de Eucharist. q. 3. punct. 1. §. 20. concedere possumus, Augustinum ibi nomine sacramenti intelligere species solas panis, & vini in recto; tum quia, vt supra dixi, aliquando ita usurpatur nomen illud, tum maxime quia licet species non sint simpliciter Eucharistia, sunt tamen simpliciter sacramentum corporis, & sanguinis Christi, hoc est, symbolum, seu signum sacrum corporis, & sanguinis Christi, prout ab Augustino appellantur, & de his verè dicitur, esse solum quodammodo corpus, & sanguinem Christi. Sic etiam aliquando Patres dicunt, in altari poni typum corporis, & sanguinis Christi, seu antitypum; quæ nomina applicari debent speciebus, quæ sunt signa, & symbola corporis Christi; quando verò sermo est de Eucharistia, de pane hoc, de sacramento simpliciter, & absolute, frequentius significant iis nominibus corpus, & sanguinem Christi, prout contentum est sub specie-

bus sacramentalibus. Alij Augustinum explicant, non de Eucharistia, sed de pane benedicto, qui datur Catechumenis, & ab Augustino vocatur aliquando sacramentum corporis Christi, vt in lib. 2. de peccatorum meritis cap. 26. Quod accipiunt, inquit, quamuis non sit corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quàm cibi, quibus alimur, quoniam sacramentum est. Sed magis placet prior expositio; nam illum panem benedictum nunquam vocat Augustinus corpus Christi, vel sacramentum corporis Christi.

SECTIO IV.

An verba consecrationis componant intrinsecè Eucharistiam.

46. Non loquimur tunc de actione ipsa sacramentali, seu transsubstantiatiua, sed de verbis solum, quæ appellantur forma huius sacramenti. De qua duæ sunt potissimæ sententiæ: nam licet Suarez sess. 2. tres afferat, re tamen vera ad duas debent reduci. Prima docet, verba consecrationis requiri quidem ad hoc sacramentum conficiendum, non tamen vt formam intrinsecè componentem, sed vt principium formale effectuum Eucharistiæ; quare ipsum sacramentum, quoad totam suam intrinsecam entitatem maneret idem si Deus sine verborum prolatione poneret corpus Christi sub speciebus panis eo modo, quo tunc de facto est. Hanc tenent Scotus, Gabriel, Victoria, Ledesma, Catharinus, Claudius Alanus, quos refert Suarez d. sess. 2. Eandem sequitur Gabr. Vasquez in præsent. disp. 167. cap. 3. qui refert alios.

47. Mihi semper probabilior visa est secunda sententia, quæ re ipsa concedit, verba consecrationis pertinere intrinsecè ad sacramentum Eucharistiæ. Hanc docet Suarez vbi supra, licet oppositam satis probabilem iudicet, & suam non satis clarè aperiat. Teneat etiam P. Valentia in præsent. q. 6. p. 1. & ni fallor, est communis Theologis antiquis: quamplures enim, quorum verba pro se affert Vasquez vbi supra, si attentè considerentur, magis indicant nostram sententiam. Dicunt enim, Eucharistiam constitui intrinsecè per species consecratas, vbi iam includunt vltra species, ipsam consecrationem, & licet dicant aliqui, verba solum connotari; hoc tamen non obstat, quo minus intrinsecè pertineant ad sacramentum; nam (vt vidimus sessione præcedenti) bene potest aliquid significari vt intrinsecè componens, & tamen non significari in recto, sed solum de connotato; quare possunt merito pro nostra sententia adduci Richardus, Alexander, & Maior ibi adducti, & quotquot illum loquendi modum usurpant.

48. Probatur ergo nostra sententia, primò ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, vbi postquam in vers. Quinò Ecclesiasticorum, dixit Pontifex, omnia sacramenta perfici materia, & forma; postea in vers. Tertium est, ait, formam Eucharistiæ esse verba consecrationis, ex quo fit, ipsa verba esse de intrinseca ratione, & compositione Eucharistiæ, non aliter ac formam aliorum sacramentorum.

49. Multis solutionibus enervari solet hæc ratio, quas breuiter oportet impugnare. Primò dicunt, verba consecrationis esse quidem formam Eucharistiæ in fieri, non verò Eucharistiæ in facto esse. Sed contra; quia vel esse formam sacramenti in fieri est esse formam, qua constituatur ipsum fieri, seu productio sacramenti Eucharistiæ. Et hoc est falsum, quia verba non sunt forma productionis Eucharistiæ, imò potius sunt principium efficiens ipsius productionis, respectu cuius habent se verba quasi principium

principium extrinsecum, & non intrinsecum, cum nullo modo componant ipsam productionem Eucharistiae; ergo multo minus possunt verba esse forma sacramenti in fieri, quam in facto esse: vel per esse formam sacramenti in fieri, intelligitur esse formam illius in primo instanti, non verò pro tempore sequenti. Et hoc etiam reicitur; quia si pro primo instanti componitur ex forma, ut resulter compositum; ergo pro tempore sequenti non habebit denominationem eandem sacramenti, nisi ab eadem forma, vel ab alio vice forma: nihil autem aliud succedit loco forma, quod tribuat eam denominationem; ergo debet provenire ab eadem forma praeterita: non enim potest provenire à sola materia; alioquin in primo etiam instanti potuisset denominari sacramentum à sola materia.

Dicunt secundò, Eucharistiam in hoc differre ab aliis sacramentis, quòd cetera omnia consistunt intrinsecè materia & forma, non verò Eucharistia, eò quòd sit in eo specialis ratio, quòd reliqua consistant in ipso usu, at verò Eucharistia habeat esse sacramentum etiam post transacta verba. Sic Scotus & Gabriel. Sed contrà, quia quidquid sit de ratione discriminis, Eugenius tamen in vniuersum loquitur de omnibus sacramentis, omnia scilicet perfici materia, & forma; quod in speciali probat de Eucharistia, dicens, verba esse eius formam; ergo hæc exceptio non est iuxta, sed contra mentem Eugenij.

Idco Vasquez, & alij recentiores respondent tertio, admittendo, verba esse formam Eucharistiae, dicunt tamen esse formam extrinsecam, non intrinsecam: est enim forma conficiens Eucharistiam, non constituens intrinsecè illam. Quod videtur maxime esse iuxta mentem Pontificis; neque enim per materiam, & formam significare voluit materiam, & formam intrinsecè constituentem Eucharistiam; alioquin ineptè posuisset pro materia panem, & vinum: cum sit omnino certum, panem, & vinum non esse materiam intrinsecè constituentem Eucharistiam; imò potius necesse est, destrui panem & vinum, ut existeret Eucharistia: ergo similiter nomine formæ non debuit intelligere formam intrinsecam, sed extrinsecam, quæ scilicet extrinsecè requiritur ad conficiendum hoc sacramentum. Respondent aliqui Recentiores ad hanc instantiam, Eugenium appellasse materiam Eucharistiae panem, & vinum, non quidem quantum ad substantiam panis, & vini, sed quantum ad sua accidentia, & species, sub quibus dixit manere Christum. Cum enim dicat, substantiam panis non manere in Eucharistia, non potuit dicere, esse materiam illius.

Verum hæc solutio non soluit vim instantiæ: nec enim Eugenius potuit nomine panis intelligere sola panis accidentia, præsertim ubi dogmata fidei necessaria Armenis tradere curabat: quis enim fidem tradendo, diceret, corpus Christi manere in Eucharistia sub pane, & vino, eò quòd maneat sub speciebus panis & vini? Sanè hæc interpretatio non potest non esse violenta verbis Pontificis. Quare aliter impugno prædictam solutionem P. Vasquez; quia licet ibi assignetur etiam pro materia Eucharistiae panis, & vinum, quæ quidem sunt materia remota Eucharistiae; at verò nomine forma non potuit intelligi nisi forma proximè constituens ipsam Eucharistiam. Ratio verò discriminis est manifesta, quia materia apud Philosophos dupliciter usurpatur, nempe pro materia proxima, & pro materia remota. Materia proxima est, ex qua constituitur intrinsecè compositum; ut lapides sunt materia domus: at verò materia remota est, ex qua aliquid fit, tanquam

ex termino à quo, ut quando ex ligno fit ignis, tunc lignum dicitur materia remota ignis. At verò forma nunquam à Philosophis in hoc duplici sensu usurpatur: non enim dicimus, formam ligni esse formam remotam ignis ex lignis geniti: ergo dum Pontifex loquitur de materia, & forma Eucharistiae, licet nomine materia intelligeret materiam remotam, nomine tamen forma non potuit intelligere, nisi formam proximè constituentem, cum non sit aliud genus formæ apud Philosophos.

Dicunt etiam principium formale effectuum appellari posse formam non constituentem, sed effectuum rei; & in hoc sensu verba sunt forma Eucharistiae, quatenus sunt principium formale illam efficiendi. Sed contrà, quia hic est impropiissimus modus appellandi formam: nam licet intellectus dicatur principium formale efficiendi intellectiōnem, & forma constituens hominem in ratione intellectui; non tamen dicitur forma ipsius intellectiōnis, quæ ab illo efficitur: ergo cum verba non solum dicantur principium formale efficiendi Eucharistiam, sed etiam forma ipsius Eucharistiae, non potest hoc explicari, nisi de forma constitutiva ipsius Eucharistiae, qui modus explicandi non leniter confirmatur ex modo loquendi Catechismi Pij V. p. 2. cap. 1. ubi materia, & forma verborum dicuntur esse partes, ex quibus unumquodque sacramentum necessario conficitur, & constituitur. & ex S. Thoma supra q. 60. art. 6. ad 2. & q. 86. art. ult. & in q. 4. sent. d. 1. q. 1. art. 3. in quibus locis dicit, sacramenta fieri, constare, & consistere ex materia, & forma, sicut Christus ex Verbo, & carne. Per quem loquendi modum aperte significatur forma intrinsecè constituens, non extrinsecè influens.

Ratio à priori est, quia forma ut forma non potest habere alium modum concurrendi, nisi intrinsecè componendo, ut dixi in Philosophia: nec potest habere alium effectum, nisi compositum ex ea resultans; ergo cum verba consecrationis sint verò forma Eucharistiae, ut definit Eugenius, necesse est, quòd illam intrinsecè componant: alioquin non erant eius forma, sed causa efficiens, vel aliquid aliud.

Secundò ergo, & principaliter probatur ratione nostra sententia; quia species, prout condistinctæ à verbis, non possunt habere integram rationem sacramenti: prout sic enim non habent integram, & completam significationem sensibilem gratiæ nutritivæ, qualis requiritur ad sacramentum Eucharistiae; ergo in ratione sacramenti reduplicant ipsam consecrationem, seu verba consecrationis. Antecedens probatur, quia species panis nec significant de se præsentiam corporis Christi, nec gratiam; nec ad hoc significandum sunt institutæ, nec ad hoc excitant mentem videntis, nisi sciamus esse consecratas, seu super illas prolata esse talia verba: ut sic enim iam habent significationem, & institutionem requisitam; ergo species non constituunt sacramentum, nisi prout cum verbis consecrationis.

Dices, species panis de se non habent significare gratiam: ceterum species simul cum corpore Christi sub eis contento sufficienter significant gratiam etiam præscindendo à verbis. Sed contrà, quia etiam si ponatur corpus Christi sub speciebus, non habent completam rationem signi sensibilis: nam corpus Christi per se non sentitur, nec excitat notitiam gratiæ in nobis: species autem de se non significant sensibilibus corpus Christi, nisi prout cum talibus verbis; nemo enim videns species panis, cogitat ibi esse Christum, nisi audiat verba consecrationis, vel sciat prolata esse: ergo in ratione signi sensibilis, &

Forma nunquam in hoc duplici sensu usurpatur.

§ 3. Sed contrà obijciunt.

Respondemus.

Confirmatur hic modus ex. p. 2. Catech. Pij V. S. Thom.

§ 4. Ratio à priori.

§ 5. Probatur principaliter nostra sententia, neque enim species prout condistinctæ à verbis possunt habere integram rationem sacramenti. Probatur antecedenti.

§ 6.

Instantia.

Solvitur.

per consequens in ratione sacramenti non constituitur Eucharistia adæquate per species, propterea distinguntur a verbis consecrationis. Ex quo fit consequenter contra P. Vazquez *ubi supra*, si Deus poneret corpus Christi sub speciebus panis sine verborum prolatione, non futurum idem sacramentum Eucharistiæ, nec idem signum sensibile gratiæ, quod nunc est, cum non significaret tunc gratiam per verborum prolationem, sed per aliquid aliud.

57.
Obiecit primò
Vazquez.

Contra nostram sententiam obiecit primò P. Vazquez ex decreto Eugenij suprà adducto, ubi Pontifex ait, verba consecrationis esse, quibus hoc conficitur sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum; ergo ex sententia Eugenij verba sunt causa efficiens Eucharistiæ; ergo non sunt forma intrinseca: nam causa

Respondetur.

formalis non est causa efficiens eiusdem rei. Respondetur, etiam Sacerdotem sua benedictione consecrare aquam benedictam; & tamen aqua benedicta, ut benedicta, proculdubio includit tamquam formam, ipsam benedictionem. Similiter, licet verbis conficiat Sacerdos Eucharistiam, potest tamen Eucharistia includere verba tamquam formam: non enim repugnat aliquam simul esse causam formalem, & efficientem eiusdem compositi, g. si anima rationalis diuinitus se vniret corpori, tunc eadem anima esset causa efficiens, & formalis illius compositi humani, quod resultaret: quod licet naturaliter non accidat; diuinitus tamen nulla in hoc inuenitur repugnantia; & quidem naturaliter etiam id contingit in nutritione; nam pars illa compositi humani, quæ de nouo aggeneratur per nutritionem, habet pro forma animam rationalem, quæ eadem anima est causa efficiens principalis illius nutritionis, & per consequens illius compositi partialis, quod per nutritionem producit. Sic ergo Sacerdos per verba ponit efficienter corpus Christi sub speciebus; quæ quidem verba simul sunt causa formalis illius compositi, quod resultat ex corpore Christi sub speciebus consecratis ut consecratis.

Non repugnat
aliquam si-
mul esse cau-
sam forma-
lem & effi-
cientem eius-
dem compositi.

58.
Obiecit secundò.

Secundò obiecit, quia sacramentum ut sacramentum debet esse signum practicum gratiæ sanctificantis, ut suprà dictum est; ergo illis solum rebus competit esse partes sacramenti, quibus competit significare, & causare gratiam; sed verba consecrationis non causant, nec significant proximè gratiam, sed remotè; proximè enim solum significant corpus Christi sub speciebus contentum; ergo verba non sunt pars intrinseca sacramenti Eucharistiæ. Hoc argumentum, si aliquid probat, probaret etiam, species non esse partes sacramenti: posset enim dicere aliquis, quod species solum significant immediatè corpus Christi, & remotè gratiam, quam significat corpus Christi. Ceterum hunc modum dicendi impugnauimus iam suprà *scilicet* 2. nam corpus Christi non potest significare sensibilibus, & sacramentaliter gratiam; nisi ut cum speciebus sensibilibus. Ex quo similiter dicendum est de verbis; non enim est maior ratio, cum nec species, nec verba seorsum significant sufficienter corpus Christi; quare sicut corpus Christi significat sensibilibus gratiam, propterea cum speciebus, sic etiam propterea cum speciebus consecratis per talia verba, quæ complent Eucharistiam in ratione signi sensibilis, cum sine illis non haberet sufficientem sensibilitatem ad significandam gratiam, & per consequens fatendum est, verba ipsa significare immediatè, & proximè gratiam, non quidem totaliter, sed partialiter cum aliis partibus sacramenti. Dices, verba nullo modo causant gratiam, sed corpus sub speciebus; ergo non componunt sacramentum. Respondetur, transeat antequam

Instantia.]

dens, nego consequentiam: non enim necesse est, omnes partes sacramenti causare, sicut nec in aliquorum sententia confessio causat, sed sola absolutio. Requiritur tamen, quod concretum causet, licet per vnā partem habeat sensibilitatem, & per alteram causalitatem.

Terriò obiecit, quia Sacramentum Eucharistiæ in hoc differt à reliquis, quod illud sit permanens; transactis enim verbis, perseverat diu sacramentum; ergo non constat intrinsecè ex verbis; alioquin, illis transactis, non maneret integrum sacramentum, sicut, ablata anima, non maneret homo.

Respondetur *dicta scilicet* 2. circa finem, dici perseverare Eucharistiam, quia permanet, quoad aliquam sui partem, licet non quoad omnes; nam sicut res successiva dicitur esse, quia aliquid illius est, licet alia partes transierint: sic hoc sacramentum, quod ex permanente, & successivo constat, dicitur perseverare, quoad aliquid illius perseverat. Sed contra, quia ex hoc sequeretur, posse etiam dici, dari Eucharistiam, quando proferebantur verba, antequam absoluerentur; quia iam existeret aliqua pars sacramenti; quod nemo concedet: nec in rigore loquendo admitti potest existere Baptismus in ultimo instanti prolationis verborum, licet tunc perficiatur Baptismus, sicut neque in illo instanti existere tempus, licet tunc existat aliquid temporis; quia nimirum entia successiva non sunt tota simul, sed diuisibiliter, & successivè pars post partem.

Ad obiectionem ergo respondetur, sacramentum Eucharistiæ permanere quidem, transactis verbis, quoad id, quod dicit in recto, non verò quoad id, quod dicit in obliquo: sufficit autem manere id, quod includitur in recto, ut dicatur perseverare sacramentum; sicut nunc etiam dicitur manere domus antiqua, licet modò non existat id, à quo domus denominatur antiqua, scilicet durationes annorum præteritorum: quare cum Eucharistia solum significet in recto corpus Christi sub speciebus consecratis, licet verba consecrationis transierint, verum est, manere Eucharistiam, quia manet corpus Christi sub speciebus consecratis: & in eodem sensu verum est dicere, Eucharistiam esse in altari, licet non sint ibi verba; quia sicut ibi benedictio, quia scilicet est ibi, quod significatur in recto: sic etiam est ibi Eucharistia, quia est ibi, quod significatur in recto per Eucharistiam.

Dices, Eucharistia non est in celo; quia licet ibi sit corpus Christi, quod importatur in recto, non tamen sunt ibi species, quas Eucharistia includit intrinsecè in obliquo; ergo nec Eucharistia est in altari, licet ibi sit corpus Christi; quia non sunt ibi verba, quæ Eucharistia includit intrinsecè in obliquo. Respondetur negando consequentiam. Discrimen autem oritur ex diverso modo significandi, quo usurpamus diversa prædicata; quædam enim sunt, quæ ex modo significandi requirunt ad sui veritatem, quod accipiantur in sensu composito; ut si dicas: *hic est Petrus ager*; licet ageritudo importetur in obliquo, significatur tamen de præsentia; alia verò prædicata sunt, quæ non possunt præsentiam ad sui veritatem, ut cum dicimus, hoc obiectum esse amatum vel cognitum; non requiritur, quod hic & nunc sit præsens amor, vel cognitio; quod quidem discrimen fundatur in eo, quod quidam effectus formales postulant ex se formam præsentem, ut esse album: non enim potest quis esse albus, nisi ab albedine sibi præsentia; alij verò non postulant formam præsentem, ut esse cognitum: potest enim obiectum

obiectum denominari cognitum a cognitione etiā præterita, & abfenti. Ex qua doctrina facile respondetur ad objectionē, quod hæc denominatio Christi sub speciebus non potest provenire a speciebus abfentibus, sicut nec denominatio albi ab albedine abfenti, quia est denominatio reduplicans supra formam præsentem, & ideo in cælo nō dicitur esse Eucharistia, nec Christus sub speciebus; at verò denominatio specierum consecratarum potest provenire a verbis præteritis, sicut denominatio obiecti cogniti a cognitione præterita, quia solum significat, species illas esse, super quas prolata sunt verba consecrationis, ad quam denominationem satis constat, non requiri actuale præsentiam verborum.

Vergebis adhuc; in aliis sacramentis tam forma, quam materia importatur in recto; baptisimus enim est ablutio, & verba, & sic de aliis, vt dictum est supra; ergo in Eucharistia tam forma, quam materia debent importari in recto; & per consequens etiam si nunc datur corpus Christi sub speciebus, si tamen modò non dantur verba, non dabitur modò simpliciter sacramentum Eucharistia. Respondeo negando primam consequentiam; nam licet in aliis sacramentis sit vera doctrina tradita, in Eucharistia tamen patitur exceptionem: nec enim Eucharistia supponitur in recto pro forma. Ratio autem huius exceptionis & differentie desumenda est ex principiis supra traditis; quia illud importatur de connotato, quod significatur per modum alteri adiacentis, seu habiti ab alio. Ex quo fit, in Eucharistia verba importari de connotato, non verò in aliis sacramentis; cum enim in aliis sacramentis materia proxima sit aliqua actio transiens, vt ablutio, vinctio, &c. non bene importaretur vt subiectum verborum, quia vna actio non bene concipitur vt subiectum alterius actionis, neque esset maior ratio de vna, quam de alia; at verò in Eucharistia materia proxima est res permanens, & ideo aptius significatur vt accipiens, & habens denominationē a verbis transuentibus; quæ ratio sufficiens fuit ad diversimodè videntum nominibus Sacramentorum; ita vt per alia aq̃ in recto significaretur materia, & forma; per Eucharistiam verò significaretur corpus Christi sub speciebus consecratis, importando ipsa verba consecrationis solum de connotato.

SECTIO V.

Afferuntur alia argumenta, & Solutiones
Recentiorum contra doctrinam
precedentem.

63. Sententiam nostram *sestione precedenti* traditam impugnatur aliqui, & argumenta à nobis allata solvere conati sunt, quorum solutiones, & argumenta in præfenti breuiter examinabimus. Dicunt igitur, probari clarè nostris argumentis hoc sacramentum in esse etiam permanenti non includere solas species, & corpus Christi, sed aliquo etiā modo verba tamquam formam, & per quæ fiat signum cōpletè sensibile. Addunt tamen, hæc nō esse verba ipsa realia præterita, quia postea existit, & perseverat sacramentum; cum autem sacramentū sit quoddam totum, debent permanere omnes eius partes: non permanent autem verba præterita; debet ergo aliquid subrogari pro illis, videlicet verba ipsa moraliter, seu virtualiter permanentia: hanc verò moralem permanentiam dicunt esse carentiam reuocationis verborum: nam quantumcunque præcessissent verba Christi, si tamen postea fuissent reuocata, non amplius significaretur corpus Christi præ-

sens sub speciebus: nunc ergo per ipsam negationem reuocationis intelliguntur moraliter perseverare verba; & hæc negatio reuocationis, cum sit aliquid præsens, potest constituere sacramentum præsens, quod non possent facere verba merè præterita.

Hic modus dicendi impugnari facile potest; primo, ad hominem; quia ideo nolunt ipsi, verba præterita esse formam intrinsecam huius sacramenti, provt hoc sacramentum est; quia post consecrationem (inquiunt) perseverat sacramentum, & non perseverant verba; ergo aliquid aliud debet esse forma, scilicet negatio reuocationis, quæ negatio nunc est, & ideo nunc etiam est sacramentum; hoc autem argumentum probatur ad hominem esse inefficax, quia sacramentum Eucharistia est verè, & realiter in pyxide, quamdiu ibi conseruatur; & tamen negatio reuocationis verborum non est in pyxide, ibi enim solum est negatio reuocationis ibi existentis: potuit tamen esse reuocatio absque eo, quod esset ibi; ergo sicut potest ibi esse verè, & realiter sacramentum absque eo, quod ibi sit negatio reuocationis, à qua formaliter constituitur in ratione sacramenti: sic etiam poterit nunc esse verè, & realiter sacramentum absque eo, quod nunc sint verba, quæ sunt forma intrinseca sacramenti provt sacramentum est, neque enim minus repugnat existere hic aliquid absque suo constitutiuo intrinseco, quam existere nunc absque illo; nec potest vlla verisimilis ratio discriminis assignari. Hoc idem argumentum fieri potest loquendo de significatione, seu de institutione, aut potestate ad significandum, per quam constituitur sacramentum in ratione signi: nam hæc est forma constituens sacramentum in ratione sacramenti, & significatiui, & tamen hæc non est in pyxide, vbi sunt species consecrata; ergo potest esse sacramentum ibi, vbi non est forma constitutiva illius in ratione sacramenti.

Secundo, & à priori impugnatur, quia quantumcunque ponatur pro forma illa negatio reuocationis verborum, non potest vitari, quin recurratur ad ipsamet verba præterita, tamquam ad constitutiuum saltem partiale: nam negatio præcisa reuocationis verborum secundum se non sufficit ad denominandum sacramentum illud completè. Ponamus enim, quod Deus constitueret corpus Christi sub speciebus panis absque vllis verbis consecrationis, tunc quidem essent species continentes corpus Christi, atque esset etiam negatio reuocationis verborum, nulla enim esset facta verborum reuocatio, & tamen non esset idem sacramentum, quod modò est in ratione sacramenti, nec illa negatio reuocationis tunc constitueret, cum nulla præcessissent verba, quæ possent reuocari; ergo negatio præcisa reuocationis non constituit nunc, sed debent intelligi etiam verba præterita.

Dices, illa non esset tunc eadem negatio reuocationis quæ nunc est, quia nunc est negatio reuocationis verborum prolatorum, tunc autem esset solum verborum possibilium. Sed contra, quia negatio reuocationis verborum prolatorum supra illam aliam negationem solum addit verba illa fuisse prolata, per hoc enim præcisè, quod verba illa sint prolata, iam eadem negatio eiudem prorsus reuocationis intelligitur negatio reuocationis verborum prolatorum, nec per hoc, quod verba sint prolata, intelligitur noua negatio, quæ alias non fuisset, quia etiam si non fuissent prolata, essent omnes prorsus negationes, quæ nunc sunt; negatio enim tamdiu est, quamdiu non est res, cuius est negatio: cum ergo tunc non essent reuocationes verborum, tunc etiam essent negationes omnes reuocationum

65.

Hic modus
dicendi primo
impugnatur.

66.

Secundo ita
pugnatur à
priori.

67.

Instantia.
Solutio.

num possibile; & per consequens hæc eadem negatio, quæ nunc est, esset tunc, licet tunc non diceretur negatio reuocationis verborum præteritorum, sicut nunc dicitur: hoc enim solum addit, vt dixi, verba fuisse prolata, atque ad hæc denominationem dandam negationis reuocationis verborum præteritorum, debet intrare ipsa verba præterita, quia non esse reuocata verba præterita, dicit intrinsecè duo, videlicet, verba fuisse prolata, & non esse postea reuocata; hoc secundum habetur formaliter à negatione; illud primum habetur formaliter à prolotione præterita verborum, vt constat.

Instantia.

Dices, formâ Eucharistiæ in esse permanenti non esse verba præterita, sed negationem reuocationis non solam secundum se, sed cum respectu quodam ad verba præterita, vt præterita. Sed contra, quia hic respectus vel est aliquid negatiuum, vel positiuum. Si est negatiuus, fuisset eodè modo, licet non fuissent prolata verba, quia tunc essent omnes negationes, quæ nunc sunt, nec potuit tunc deesse aliquid negatiuum, nisi per positionem alicuius positiui, quod tunc esset. Supponimus autem, nihil positiuum tunc fore, quod nunc non sit. Si vero hic respectus dicatur positiuus, non potest esse aliud præter ipsa verba præterita: non enim est modus positiuus inherens ipsi negationi reuocationis, vt constat.

68.
Instantia.

Respondet.

Dices, hunc respectum esse aliquid positiuum, non physicum, sed morale fundatum in prolotione præterita verborum, & negatione subsequenti reuocationis. Sed contra; primò, quia hoc iam est recurrere re ipsa ad verba præterita, vt componentia intrinseca: nam ens morale re ipsa resoluitur in aliqua entia physica, ex quibus resultat; quæ dant fundamentum, vt nos possumus dicere, esse moraliter, seu æquiualeat morale alicui enti, quod physicè non datur; sed re vera, physicè loquendo, nihil aliud est, nisi illa entitas physica. Vnde Deus, qui videt res, sicuti in se sunt, non videt, nec indicat de rebus per illa entia moralia, sed per entia physica, quæ in nobis fundant illos conceptus morales, ac per consequens Deus videbit, sacramentum Eucharistiæ, in quantum sacramentum est, constituitur per species continentes corpus Christi, & per verba præterita, quæ nobis dant occasionem dicendi, resultare ibi respectum morale, quia verba præterita non reuocata æquiualeant respectui physico præteriti, qui nunc esset, in ordine ad significandum sufficienter præsentiam Christi sub speciebus, ergo re ipsa & physicè loquendo, sacramentum hoc vt sacramentum est, constituitur ex ipsis verbis præteritis, & non ex sola negatione reuocationis.

69.
Secundò reij-
citur hæc so-
lutio.

Secundò reijcitur hæc solutio, quia ante illum respectum morale, qui resultat, datur fundamentum proximum, & completum illius, nempe verba fuisse prolata, & non esse reuocata: possumus ergo loqui de speciebus panis, prout subsunt illi fundamento, absque eo, quod concipiamus aliquid morale; & quidem negati non potest, quod species panis, prout denominantur præcisè à verbis præteritis non reuocatis, significant sufficienter gratiam, & præsentiam corporis Christi; qui enim cognoscit species panis, super quas fuerunt prolata verba consecrationis, quæ non sunt reuocata, cognoscit, ibi esse Christum in nutrimentum spirituale fidelium; ergo species panis, prout subsunt illi denominationi à verbis præteritis non reuocatis, sunt verum sacramentum significans gratiam; omne enim quod est signum sensibile practicum gratiæ, &c. est verum sacramentum; sed vt sic non sunt aliud sacramentum, nisi Eucharistia; ergo ante illum respectum

moralem, & solum per denominationem à verbis ipsis præteritis intelligitur sufficienter constitui re ipsa sacramentum Eucharistiæ, nec potest vllò modo vitari, quod verba præterita intrent re ipsa ad dandam hanc denominationem.

Tertiò, principaliter impugnatur ille modus dicendi, quia præcisè ab illa negatione reuocationis præteriti, habemus hoc sacramentum sufficienter constitutum in ratione significantis gratiam, & præsentiam corporis Christi: nam eo ipso, quod ego video species panis, super quas audiui verba consecrationis proferri à Sacerdote, venio sufficienter in notitiam corporis Christi latentis, licet nihil sciam de reuocatione: verba enim illa eo ipso, quod fuerunt dicta à Christo per se, vel per suum ministrum, afferunt secum immutabilitatem in obiecto, quod affirmant: si ergo affirmant, sub illis speciebus contineri corpus Christi, hoc mihi sufficit, vt sciam, nunc esse ibi corpus Christi.

Respondent, verba secundum se non affirmare, quod ibi sit corpus Christi postea, sed tunc solum, quando proferuntur: sunt enim verba de præteriti, atque ideo ex vi sua non affirmant obiectum pro tempore futuro: debeo ergo aliunde scire, illa verba non esse postea reuocata, vt sciam, adhuc perseuerare ibi corpus Christi.

Hæc responsio multipliciter impugnatur; primò, quia Ecclesia ex veritate verborum Christi, collegit præsentiam corporis eius sub speciebus, non solum quando proferuntur verba, sed etiam quando postea comeditur. Christus enim dixit: *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*; ergo affirmavit non solum pro tunc, sed pro tempore futuro, præsentiam sui corporis: alioquin inepta esset illa causalis: *comedite postea, quia nunc est corpus meum*, ergo fatendum est, Christum affirmasse præsentiam sui corporis permanentem sub illis speciebus, quamdiu non corrumpuntur.

Dixit aliquis, Christum quidem id affirmasse, quia id colligebatur ex verbis antecedentibus: *accipite, & comedite*; alios tamen Sacerdotes, qui verba illa præcedentia dicunt solum recitatiuè, & materialiter, non significare postea per illud, *est*, nisi præsentiam corporis Christi pro tunc, non pro tempore sequenti; quia propria significatio illius verbi non debet trahi ad aliud, nisi ex verbis adiunctis constet, vt constabat in sermone Christi.

Hæc tamen responsio difficilis est; primò, quia Christus dedit proculdubio Apostolis potestatem faciendi, quod ipse fecit, & affirmandi, quod ipse affirmavit, cum dixit: *hoc facite*; si ergo ipse per illa verba: *hoc est corpus meum*, affirmavit non solum præsentiam, sed permanentiam sui corporis, eandem permanentiam possunt alij Sacerdotes affirmare nomine Christi: alioquin non possunt facere quod ipse fecit; siquidem non possunt vi verborum alligare corpus Christi ad permanendum sub illis speciebus.

Secundò, si ex veritate verborum non colligitur permanentia corporis pro tempore sequenti, vnde ergo colligitur? Dicunt, hoc haberi ex traditione mera. Vereor tamen, ne hoc responsum alienum sit à mente Concilij Tridentini, in quo *sessione 21. c. 3.* ex veritate verborum colligitur præsentia corporis, & sanguinis Christi; præsentia, inquam, non illa metaphysica pro instanti, quo absoluntur verba, sed præsentia moralis, & permanens: ex illa enim præsentia, quam ex vi verborum esse dixerat, inferatur statim *cap. 5.* debere postea huic sacramento exhiberi cultum latræ. *Nullum itaque* (inquit) *dubitandi Conc. Trid. locum relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Ecclesia*

Ecclesia Catholica semper recepto latvia cultum huius sanctissimo sacramento in veneratione exhibeat. Vbi illa particula, inque, est nota illationis, quia ex presentia, quam dixerat esse ex vi verborum, infertur debitum adorationis latvia pro more in Ecclesia recepto. Hic autem mos non est adorandi in illo, instanti metaphysico, imo nemo unquam tunc adoratur, quis enim potest scire illud primum instans, ut tunc adoret? Sed adorant tempore sequenti post absolutam consecrationem; ergo ex veritate verborum colligitur presentia corporis Christi pro tempore etiam illo subsequenti; alioquin male probat Concilium ex presentia, quam dixerat esse ex vi verborum, debitum illius adorationis exhibenda, prout in Ecclesia exhibetur. Vnde postea Canone 4. ex eadem doctrina capitis tertij, quam in margine citat, infert, haereticos esse, qui dicunt corpus & sanguinem Christi non esse in hoc sacramento, nisi in usu, non autem ante, vel post. Supponit ergo non potuisse esse vera Sacerdotis verba, nisi corpus Christi permanentiter sit sub illis speciebus.

74. Dicitur autem hanc doctrinam, & illationem Concilium ex Patribus antiquis, qui omnes ex veritate verborum consecrationis, probant de facto dari nobis corpus Christi in Eucharistia. Basiliius in Questionibus compendio explicatis, questione 172. *Quali timore (inquit) aut quali certitudinis perfectione, aut quo affectu corporis, ac sanguinis Christi participes fitemur?* Respondet autem; *Timorem quidem docet nos Apostolus 1. Corinth. 11. dicens: Qui edit, ac bibit indignè, iudicium sibi ipse edit, ac bibit. Certitudinis autem perfectionem inducit fides verborum Domini, qui dixit: Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Ecce ex veritate, & significatione verborum, ac ex potestate loquendi, ut Christus loquutus est, infert certitudinem presentiae corporis Christi.* Ambrosius de iniciandis cap. 9. tom. 4. sic ait: *Fortè dicat: aliud video; quomodo tui mihi asseris, quod Christi corpus accipiam?* Et hoc nobis adhuc superest, ut probemus. Et, post alia exempla adducta, affert tandem probationem ex verbis consecrationis: *Sacramentum istud, quod accipit, Christi sermone conficitur. Ipse clamat Dominus Iesus: hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum celestium speciei nominantur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit, sanguinem summi: ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis: Amen; hoc est, verum est.* Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. mystag. sic ait: *Ne ergo consideres tanquam panem nudum, & vinum nudum: corpus enim est, & sanguis Christi, secundum ipsius Domini verba. Quamvis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem iudices, quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus, & sanguinem.* Chrysostomus homil. 83. in Matthaeum: *Superet (inquit) & sensum, & rationem nostram, quæso ipsius, quod in omnibus, & præcipue in mysteriis faciamus, non illa, quæ ante nos iacent, solummodo aspicientes, sed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus: sensus verò noster deceptus facilissimus est: illa falsa esse non possunt, hic sæpius, atque sapius fallitur. Quoniam ergo ille dixit: hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis à Christo, &c. Eodem modo loquuntur alij Patres probantes semper veritatem carnis Christi in cibo, quem manducamus, ex veritate verborum consecrationis: quod argumentum inutile omnino esset, si verba illa solum significant presentiam corporis Christi pro ultimo instanti prolationis*

verborum, ut ij Theologi volebant. Fatendum ergo est, verba illa affirmare presentiam corporis Christi permanentem, neque in alio sensu proferti à nobis, nisi in eo, in quo à Christo prolata sunt; qui certè significavit permanentiam pro tempore sequenti, dum species non corrumpentur.

Vnde tertio arguere possumus, quia si verba Sacerdotis non affirmant pro tempore sequenti, sed solum pro ultimo instanti prolationis; ergo negatio reuocationis verborum nihil profutur facit ad constitutionem huius sacramento: nam qui non reuocat id, quod dixit, non asserit aliud de nouo, sed ad summum confirmat illud ipsum, quod dixerat. Si ergo Christus per Sacerdotem affirmavit solum presentiam corporis sui pro ultimo instanti prolationis, & non pro tempore sequenti, postea non reuocando illa verba, censetur confirmare illud ipsum, scilicet, corpus suum fuisse præsens pro illo ultimo instanti prolationis verborum. Sicut si ego dico tibi, nunc esse Petrum in foro, cras non reuocando hæc verba non censetur affirmare, quod adhuc perseueret in foro; ergo similiter, si Christus solum affirmat, tunc esse corpus suum sub iis speciebus, non censetur affirmare, quod postea sit, eo quod non reuocet verba præterita; ergo si negatio reuocationis postea constituit sacramentum, & significat presentiam pro tempore sequenti, fatendum est, verba præterita affirmasse illam presentiam pro tempore etiam sequenti. Vnde licet è contra ergo reuocassem, quod heri dixi de Peto heri existente in foro, non ideo nego, hodie esse in foro: ergo licet Christus reuocaret verba præterita, & illa solum affirmabant presentiam pro illo instanti, non ideo negaret presentiam hodiernam, cum ea obiecta sint omnino diuersa, & disparata.

Quarto impugnatur ad hominem illa responsio, quia si negatio hæc reuocationis presentis non habetur, nec colligitur ex verbis consecrationis, sed ex traditione; ergo hæc negatio reuocationis fit sensibilis per ipsam traditionem; atque ideo non sola negatio ipsa reuocationis, sed & traditio illa debet intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum; illud enim, per quod formaliter fit sensibilis forma (quæ apud hos Theologos est negatio reuocationis), debet intrare ad constituendum intrinsecè hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; debet ergo intrare traditio ipsa, per quam fit sensibilis, & cognoscitur negatio presentis reuocationis. Traditio autem illa est aliquid præteritum, ut constat, cum includat narrationem, & verba eorum, per quos ad nos peruenit illa notitia; ergo iam componis hoc sacramentum in esse permanenti ex aliqua parte præterita, nempe ex traditione illa; quod certè est inconueniens illud, propter quod vitandum nolebas verba præterita intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum, & tamen neque in tua sententia potest illud inconueniens omnino vitari.

Denique illud, quod ab illis Theologis supponitur, non posse Sacerdotem per illud verbum esse, affirmare presentiam corporis Christi permanentem pro tempore futuro, eo quod illa sit copula temporis presentis: falsum est, ut constat ex communi usu loquendi omnium hominum. Quando ego enim dico: *hæc medicina efficax est, & utilis; hic cibus dulcis est, &c.* non intendo solum affirmare efficaciam pro hoc instanti, vel dulcedinem, sed habitualement, & permanentem; alioquin frustra hoc dicerem ad persuadendum usum illius medicinae, vel cibi, cum usus non posset esse pro hoc instanti,

75. *Tertio impugnetur illa responsio.*

76. *Quarto impugnetur.*

77. *Quod supponitur ab illis esse falsum, ut constat ex communi usu loquendi.*

stanti. Et quidem ipsimet aduersarij fatentur, Christum in cœna per illud verbum, *est*, significasse præsentiam sui corporis, non solum pro illo instanti ultimo prolotionis, sed etiam pro tempore sequenti; ne cogantur dicere ineptam fuisse illam causalem: *Bibite ex eo omnes, hic est enim sanguis meus*, &c. propterea esset inepta, si solum affirmasset pro illo instanti prolotionis, ut supra vidimus. Ex hoc autem colligitur, illud verbū, *est*, non ita alligari ad instans præsens, ut non soleat etiam cōmuniter vsurpari, ad significandā præsentiam permanentē pro tempore sequenti. Cum ergo Christus ita loquutus fuerit, & dederit potestatem Apostolis faciendi quod ipse fecit, & loquēdi, sicut ipse loquutus est, cōsequens est, quod alij etiam Sacerdotes vsurpare debeant verbum illud in eodem sensu, & cū eadem significatio-
ne præsentia permanentis pro tempore sequenti.

78.
Ad funda-
mentū eorum
principale id
respondetur.

Sacramentum
istud constat
ex partibus
partim præ-
teritis, partim
præsentibus.

Ad fundamentum verò principale eorum Do-
ctorum iam supra responsum est; fatemur enim, non
posse manere concretum aliquod adæquatē, ut tale
concretum est, nisi maneant omnes eius partes, ne-
gamus tamen, post verba consecrationis perseverare
totum concretum sacramenti adæquatē; constat
enim ex partibus partim præteritis, partim præ-
sentibus, atque ideo non est mirum, si non possit to-
tum concretum manere: manet tamen verè sacra-
mentum, quia hoc non dicit in recto omnes partes,
ut diximus. Et quidem mirum est, quod illi Theo-
logi admittunt, *album*, licet sit nomen significans
concretum, posse tamen accipi pro solo subiecto in
recto, & albedine in obliquo, & domum antiquam,
vel obiectum cognitum eodem modo posse signifi-
care domum, vel obiectum solum in recto, antiqui-
tatem verò, vel cognitionem in obliquo, licet hæc
sint formæ denominantes; & aliunde negent,
posse eodem modo accipi sacramentum, ita ut so-
lum significet vnum in recto, & formam in obli-
quo. Sicut enim nunc est verè, & propriè domus an-
tiqua, licet non sit nunc adæquatē ut antiqua, nec
secundum totum, quod includit, ut antiqua: sic ma-
net nunc sacramentum, non tamen adæquatē se-
cundum omnia, quæ includit ut sacramentum.
Quod aduersarij fateri debent de ipsa institutione,
seu vi ad significandum, quæ quidem est forma sa-
cramenti, ut sacramentum est, & tamen non est ibi
in sacramento, ubi est sacramentum.

79.
Arguunt pri-
mò eorum nos.

Respondetur.
Hoc sacramen-
tum reduplica-
tiue ut sa-
cramentum
adæquatē est,
est quoddam
totum, specifica-
tiue autem
est pars so-
lū, hoc est
rectum illius.

Arguunt primò, quia sacramentum est quoddam
totum, ut constat ex communi omnium conceptu:
totum autem non manet sine suis partibus; ergo si
verba sunt pars, non manebit sacramentum trans-
actis verbis. Respondetur alia sacramenta, quæ con-
sistunt in vsu, esse concreta quædam, cum dicant in
recto materiam, & formam, ut dixi in tractatu de
sacramentis. Sacramentum verò Eucharistiæ redupli-
cative acceptum ut sacramentum adæquatē est,
est quoddam totum ex materia, & forma: specifica-
tiue autem non est quoddam totum, sed vna pars
totius, quæ sola est rectum illius: sicut album redupli-
cative est totum accidentale, specificatiue autem
non est totum, sed rectum totius.

80.
Arguunt se-
cundò
Respondetur.

Arguunt secundò, verba per nos sunt pars intrin-
seca sacramenti; sed nihil potest existere sine suis
partibus; ergo, transactis verbis, non manet sacra-
mentum Eucharistiæ. Respondetur, verba esse par-
tem intrinsecam sacramenti reduplicatiue sumpti,
ut est totum quoddam adæquatum, non verò esse
partem sacramenti specificatiue sumpti, id est, illius
recti, quod denominatur sacramentum à verbis
præteritis: quare hoc rectum sic denominatum, po-
test manere absque verbis actu existentibus.

81.
Instantia.

Dices; ergo corpus Christi in altari manet quidem

specificatiue, quod fuit sacramentum, non tamen
manet ut sacramentum reduplicatiue; quod quidem
videtur absurdum; manet enim non qualiter est in
cælo, sed sacramentum. Respondetur, manere quia
ibi corpus Christi sacramentatum, hoc est, sub
speciebus sacramentalibus, & secundum diuersum
modum essendi ab eo, quem habet in cælo, nempe
indivisibiliter, & ad modum rei spiritualis. Rursus
concedendum est, manere ibi totum sacramentum
Eucharistiæ: per hoc enim solum significatur, ma-
nere ibi totum, quod est in recto sacramentum Eu-
charistiæ, sicut manet nunc tota domus antiqua,
propter eandem rationem. Denique concedi etiam
potest, & debet, quod maneat ibi sub ratione sacra-
menti, seu propterea sacramentum est; per hoc enim
non significamus, quod maneat ibi secundum om-
nes partes, quas includit hoc sacramentum adæ-
quatē sumptum, quatenus adæquatē est tale, sed so-
lum quod non sit ibi præcisè, sicut est in cælo, sed
propterea requiritur ad hoc, ut exerceat munus sacra-
menti, quod est significare. Sacramentum quippe
est signum sensibile gratiæ, &c. corpus autem Chri-
sti secundum se non significat sensibilibus gratiam,
sed propterea percipitur per species meritis ergo dicitur
ibi esse ut sacramentum, ubi est sub speciebus,
per quas fit signum sensibile gratiæ; non quia cor-
pus Christi sub speciebus concurrat adæquatē, vel
fit signum adæquatē, ut adæquatē gratiæ: hoc
enim est falsum, sed quia fit saltem signum, & pro-
pterea ibi, habeat partialem virtutem, & actualitatem
ad significandum; quod sufficit, ut dicatur esse ibi
quatenus signum, & sacramentum reduplicatiue;
quia nomen signi, & sacramenti non solum dicitur
de signo totali, sed etiam de partiali: sic enim dicunt
Theologi, in sacramentis aliqua esse solum sacra-
mentum, aliqua rem, simul & sacramentum; iuxta
quam diuisionem dicunt, species panis esse sacra-
mentum solum, non quod ipsæ solæ habeant in se
totam rationem sacramenti totalis, sed quia ipsæ
habent vim partialem significandi corpus Christi,
& aliunde non significantur: ergo corpus Christi,
propterea sub speciebus, potest dici esse ibi, quatenus
sacramentum est, hoc est, quatenus significat gra-
tiam, licet non sit ibi quatenus sacramentum adæ-
quatē, id est quatenus dicit omnia, quæ concurrunt
ad significandum.

Arguunt tertio, si verba sunt pars intrinseca sa-
cramenti; ergo dant illi effectum formalem in ratio-
ne signi: sed quando iam non existunt, non possunt
dare vllum effectum formalem; ergo nunc sacra-
mentum non significat per verba præterita, sed so-
lum per aliquid præsens, & per consequens non
potest id, quod præterit, pertinere ad constitutio-
nem intrinsecam sacramenti. Respondetur verba,
sicut sunt pars intrinseca, dare effectum formalem
partialem in ratione signi, possumus autem loqui
vel de significatione actuali, vel de potentia signifi-
cativa. Si sermo sit de significatione actuali, hæc
quidem potest nunc poni, quando iam verba non
existunt; non enim provenit formaliter à verbis, sed
efficienter; quare verba præterita possunt nunc si-
gnificare, quia significare est mouere ex sui cogni-
tione ad cognitionem alterius rei; possunt autem
verba præterita per sui memoriam, & speciem,
quam reliquerunt, mouere nunc ad cognoscendum
corpus Christi ibi latens per modum cibi spiritua-
lis: atque adeo significatione actualis fit nunc à verbis
præteritis, & à speciebus præsentibus. Si verò sermo
sit de significatione in actu primo, seu de potestate
ad significandum: hæc quidem partim est in specie-
bus, & partim in verbis præteritis. Sicut autem sa-
cramentum

eramentum secundum totum, quod includit, potest partialiter componi ex verbis præteritis: sic potest componi potestas significatiua ex potestate partiali præterita existenti in verbis, quæ cum sit potestas remota, poterit nunc habere suum effectum significandi, mediante potestate proxima, quæ ab illa dimanauit, scilicet speciebus impressis, & memoria illorum verborum: quæ tamen species, & memoria non sufficiunt ad componendum sacramentum; quia ipsæ non sunt signum, cum non cognoscatur, sed sunt virtus signi præteriti ad ponendam significationem, per quam illud signum præteritum denominatur actu significans.

83. Omitto alia argumenta leuiora, quæ afferunt, quibus abundè satisfactum est *sectione præcedenti*. Adiungam tamen duo alia, quæ opponi possunt contra rationem potissimam, qua probauimus nostram sententiam. Primum est, quia si verba debent intrare ut pars ad componendum partialiter sacramentum, quatenus adæquatè est tale sacramentum, eo quod species secundum se non significant sufficenter, nisi prout denominantur à verbis præteritis: ideoque diximus, etiam carentiam reuocationis secundum se non sufficere, quia neque hæc significat sufficenter, nisi re ipsa præcellerint verba; sequitur nec ipsa verba secundum se sufficere, nisi intelligamus etiam carentiam reuocationis sequentis; nam quantumcumque præcellerint verba, si postea reuocata fuissent à Christo, non significant; ergo nunc significant, quatenus dicta fuerunt, & postea non sunt reuocata, & per consequens ipsa carentia subsequens reuocationis debet intrare, ut forma saltem partialis; vnde non sola verba erunt forma, sed verba, & carentia reuocationis sequentis; vnde fieri etiam videtur, quod successiue varietur forma, huius sacramenti permanentis, quia successiue ponitur noua carentia reuocationis verborum.

84. Huic argumento tripliciter possumus respondere; primò, concedendo, quod in esse permanenti non sola verba præterita, sed etiam negatio subsequens reuocationis intrat ut forma ad componendum sacramentum secundum eius esse adæquatè. Ex hoc autem non fit, dari aliam formam præter verba, aut successiue variari formam; quia illa carentia reuocationis est, quasi perseverantia moralis eorumdem verborum: perseverantia autem verborum non computatur pro forma diuersa à verbis, sed ipsa verba præterita cum perseverantia morali subsequenti faciunt vnā, & eandem formam requisitam ad significandum pro tempore sequenti. Vnde licet physicè varietur aliquo modo forma per maiorem, & nouam perseverantiam, quam recipit; moraliter tamen non censetur variari, nisi secundum durationem; quia sicut eadem materia perseverans per nouam durationem est semper eadem materia; sic forma præterita perseverans per nouam durationem moralem, quæ est noua carentia reuocationis, censetur semper eadem forma.

85. Secundò respondere possumus, sola verba esse formam, negationem vero reuocationis esse solam conditionem ad hoc, ut verba præterita significant nunc in actu secundo, forma enim est illa, quæ significat; verba autem præterita sunt, quæ significant, id est, faciunt venire in cognitionem obiecti; negatio vero reuocationis non significat, sed remouet impedimentum prohibens significationem verborum præteritorum: sicut si quis concedit facultatem alicui aliquid faciendi, quando ipse non reuocauerit, certè concessio præterita est sola, quæ dat facultatem; negatio vero reuocationis est remouens prohibens; quare licet non sit libera, sed ne-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

cessaria ratione somni, amentie, &c. facultas prima perseverat: sic negatio reuocationis verborum propriè non significat; per illam enim non loquitur, qui prius verba protulerat, nec confirmat de nouo, quod dixit, sed solum non destruit verba præterita; quare sicut qui non occidit Petrum, non dicitur propriè causa vitæ ipsius: sic qui non destruit verba posita, non dicitur propriè ea conseruare, aut per illa loqui, & per consequens nec aliquid significare; vnde illa negatio reuocationis, licet requiratur, & dato quod intrinsecè requiratur, non tamen est forma significans, sed conditio, ut forma præterita non impediatur à significatione actuali.

Dixi, dato, quod illa negatio reuocationis requiratur, & requiratur intrinsecè; quia in rigore loquendo, ad intelligendam veritatem, & significationem infallibilem verborum præteritorum non est necessarium concipere, non fuisse reuocata ea verba; nam eo ipso, quod concipimus, fuisse dicta à Christo, vel à Sacerdote nomine Christi, & potestate ab ipso tradita, etiam si nihil aliud intelligamus, iam intelligimus, esse vera, & per consequens irreuocabilia. Suppono enim, sensum illorum verborum non fuisse, corpus Christi contineri sub illis accidentibus pro eo solum instanti vel tempore, sed contineri permanenter, quamdiu accidentia non corrumpuntur. Cum ergo verba Christi debeant habere veritatem infallibilem, consequens est, ut eo ipso, quod scio, prolata esse ea verba à Christo, cognoscam, nunc etiam contineri corpus Christi sub iis speciebus nondum corruptis; ergo verba præterita præcisè absque alia negatione reuocationis superaddita habent vim sufficientem ad significandam sensibilibiter vnā cum speciebus præsentiam corporis Christi, imò in rigore, non possum ego aliunde cognoscere ipsam negationem reuocationis, nisi ex verbis præteritis. Vnde enim scio ego, Christum non reuocasse illa verba, aut Sacerdotem, qui protulit ea non reuocasse, nisi quia scio, verba illa prolata esse à Christo, vel eius nomine, atque ideo debere esse irreuocabilia? Vnde de primo ad vltimum tota hæc significatio sensibilibis reduci debeat ad species, & verba præterita.

Secundum argumentum fieri potest retorquendo rationem à nobis adductam; quæ si aliquid probat, videtur etiam probare, debere intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum Eucharistiæ substantiam panis, & vini, non ut præsentem, sed ut præteritam, saltem in obliquo: nam si miraculosè præcellerint species panis absque substantia panis, & super illam profertur verba consecrationis, non consecrantur; quia Christus voluit, non consecrari, nisi per conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem suum; ergo hoc sacramentum, ut tale est adæquatè, non solum includit species præsentem, sed etiam fuisse panem, & vinum sub illis speciebus, quando consecrabantur, & ante vltimum instans prolotionis verborum.

Respondeo, negando sequelam. Ratio autem discriminis desumi debet ex iis, quæ notauimus in tract. de sacramentis in communi *disp. 2. sect. 7.* vbi dixi, illa sola debere intrare ad componendum intrinsecè sacramentum, quæ componunt illud vel in ratione causæ gratiæ, vel in ratione signi sensibilibiter significantis; hæc enim est tota essentia sacramenti, ut sacramentum est, scilicet esse signum sensibile causæ gratiæ. Et quidem verba consecrationis siue concurrant mouendo partialiter Deum ad causandam gratiam, siue non moueant, requiruntur tamen ad sensibilibiter significandum, ut vidimus; quia

R

species

86.

Tertio respondetur, non esse necesse concipere verba non fuisse reuocata, ut intelligatur signifi-

87.

Secundum argumentum

88.

Respondetur, illa tantum debent intrare ad componendum sacramentum intrinsecè, quæ componunt illud in ratione causæ gratiæ, vel in ratione signi sensibilibiter significantis.

species secundum se non significant sufficienter sensibilibiter gratiam absque verbis; ideo verba præterita intrare debent ad componendum intrinsecè hoc sacramentum. At verò substantia præterita panis, & vini nec intrat ad causandum gratiam, potest enim gratia sufficienter causari à corpore Christi, & speciebus præsentibus, quæ componunt cibum, qui comeditur, absque eo, quod causetur à substantia panis, & vini præterita: sed neque intrat ad constituendum hoc sacramentum in ratione signi sensibilis; nam substantia secundum se non est sensibilis, nec sentitur, nisi per sua accidentia; ergo tota sensibilitas panis reducitur ultimò ad species panis, atque ideo substantia proptèr distincta à speciebus, non facit hoc sacramentum esse signum sensibile. Requiritur ergo illa substantia, tamquam aliquid ex vi præsentis institutionis essentialiter requisitum ad hoc ut ponatur corpus Christi sub speciebus, & sine quo non poneretur, nec fieret sacramentum: non tamen requiritur, ut aliquid constituens intrinsecè ipsum sacramentum. Ad argumentum itaque dicimus, quod in illo casu miraculoso species non consecrarentur, nec daretur Eucharistia; deficeret autem sacramentum intrinsecè, & immediatè ex defectu alicuius intrinseci, scilicet corporis Christi existentis sub speciebus; extrinsecè autem, & mediatè ex defectu extrinsecò substantiæ panis, quæ ex lege Dei requiritur ad ponendum hoc sacramentum.

Requiritur illa substantia panis essentialiter ex vi præsentis institutionis ad hoc ut ponatur corpus Christi sub speciebus. Ad argumentum ergo respondetur.

89. Inferitur quid dicendum sit de intentione consecrantis.

Hinc infero, quid dicendum sit de intentione sacerdotis consecrantis, an ea componat etiam intrinsecè hoc sacramentum; de quo diximus aliquid supra loco citato *disputatione illa 2. de sacramentis in communi*: & propter rationem ibi indicatam, congruentius videtur, eam intentionem, licet in aliis sacramentis componat intrinsecè sacramenta; in hoc tamen solum extrinsecè requiri ad ponendas partes intrinsecas sacramenti: nam ipsa intentio secundum se non constituit in ratione signi sensibilis, nec ipsa sentitur, nisi per verba; non ergo requiritur, ut constituens intrinsecè Eucharistiam in ratione signi sensibilis: neque etiam requiritur, ut constituens intrinsecè in ratione causantis gratiam; nam licet intentio illa constituat verba in ratione causæ ad ponendum corpus Christi sub speciebus, ut ibi diximus, non tamen constituit principium immediatum, à quo postea causatur gratia sacramentalis, quæ est propria causalitas sacramenti, ut sacramentum est; nulla ergo est necessitas componendi hoc sacramentum intrinsecè ex intentione præterita sacerdotis.

90. Maior difficultas est de potestate sacerdotis an includatur intrinsecè.

Maior difficultas esse posset de ipsa ordinatione, seu potestate sacerdotali ministri, an debeat intrare etiam ad componendum intrinsecè hoc sacramentum; nam ratio illa, quæ probat de verbis consecrationis, videtur etià probare de potestate Sacerdotalis; quia sicut species panis non significat sufficienter corpus Christi, nisi proptèr consecratæ, hoc est, proptèr sunt species, super quas prolata sūt verba consecrationis: sic neque ipsa verba id significant sufficienter, nisi proptèr intelliguntur esse verba sacerdotis rite ordinati; nam eadem verba dicta à laico non significant sufficienter corpus Christi; ergo ipsum sacerdotum ministri debet etiam intrare ut pars saltem in obliquo ad componendum intrinsecè hoc sacramentum ut tale est, vel si hoc non conceditur, non debet id de verbis præteritis concedi.

91.

Hoc argumentum probat mihi, non à solis verbis provenire totam sensibilitatem requisitam ad significandum sensibilibiter, sed aliquid aliud debere addi, à quo sufficienter compleatur. Et quidem in aliis sacramentis, v.g. Pœnitentiæ, & Extremæ vn-

tionis negari non potest, quin saltem in obliquo illa potestas sacerdotalis ministri debeat intrare ad componendum intrinsecè sacramentum; nam manentibus omnibus aliis, nempe vnctione, verbis, &c. si desit sacerdotium in ministro, non consistit sacramentum; ergo illa omnia sola non componunt adequatè sacramentum; repugnat enim, ut alibi probabo, quod dentur omnia intrinsecè componentia, & non detur illud totum: si ergo deest sacramentum, deest utique ex defectu alicuius intrinseci; nihil autem aliud deest, nisi potestas sacerdotalis in ministro; ergo hæc erat aliquid intrinsecum saltem in obliquo intrans ad componendum illud sacramentum. Quod etiam de sacramento Pœnitentiæ probari potest; imò in hoc non sola potestas Ordinis, sed, potestas etiam iurisdictionis videtur intrare propter eamdem rationem; nam hæc sola deficiente, & positis omnibus aliis, non datur sacramentum Pœnitentiæ validum. Habemus autem exemplum simile in materia Extremæ vnctionis, quæ debet esse oleum benedictum; negari autem non potest, quin ipsa benedictio olei præterita, quia Episcopus illud benedixit, debeat intrare saltem in obliquo ad componendum illud sacramentum: nam assignatur pro materia oleum benedictum, benedictio autem est forma constituens oleum in ratione olei benedicti; & per consequens in ratione materie legitimæ, & validæ. Sicut ergo forma aquæ constituit aquam in ratione materie validæ ad Baptismum, & ideo forma aquæ pertinet, ad materiam sacramenti Baptismi, sic benedictio pertinet ad materiam Extremæ vnctionis; quia constituit illam in ratione materie validæ, atque adeò debet intrare partialiter saltem in obliquo. Similiter ergo, cum forma absolutionis sint non quæcunque verba, sed verba Sacerdotis legitimi; illud, per quod ea verba constituuntur in ratione talium verborum, nempe potestas Ordinis, vel iurisdictionis, debet intrare partialiter saltem in obliquo ad componendum sacramentum validum. Potest autem illa conditio reduci magis ad personam ministri, quam ad formam. Eugenius enim in illo decreto Concilij Florentini dixit, sacramenta perfici materiâ, formâ, & ministro cum debita intentione, &c. ubi in persona ministri videtur includere omnia, quæ ex parte ministri requiruntur, inter quæ est potestas sacerdotalis ad prædicta sacramenta.

Ceterum licet in illis sacramentis ita concedendum sit, intrare potestatem sacerdotalem ad eorum compositionem saltem in obliquo: in sacramento tamen Eucharistiæ non videtur necessarium id concedere de ipsa potestate sacerdotali interna; quia in ipso non procedit eadem ratio; nam licet deficiente potestate sacerdotali, deficiat sacramentum, non tamen deficit immediatè ex solo defectu potestatis sacerdotalis, sed ex defectu immediato alicuius alterius rei intrinsecæ, nempe corporis Christi sub speciebus. In sacramento quidem Pœnitentiæ arguitur bene defectus ille potestatis esse aliquid intrinsecum, quia omnia alia intrinsecè ponuntur, & non ponitur sacramentum, deficiente sola potestate: in Eucharistia verò id non procedit, quia, deficiente potestate, non ponuntur alia omnia intrinsecè. Possumus ergo dicere, potestatem illam non esse intrinsecam sacramento, sed requisitam essentialiter ex vi præsentis institutionis, solum tamen extrinsecè, scilicet ut causam, sine qua verba non habent efficaciam ponendi sacramentum.

Dixi tamen, argumentum illud probare mihi, quod sensibilitas ipsa, quæ componit hoc sacramentum, non proveniat à solis verbis consecrationis, sed

Hæc potestas saltem in ratione manentibus aliis, nempe vnctione, verbis, &c. si desit sacerdotium in ministro, non consistit sacramentum; ergo illa omnia sola non componunt adequatè sacramentum; repugnat enim, ut alibi probabo, quod dentur omnia intrinsecè componentia, & non detur illud totum: si ergo deest sacramentum, deest utique ex defectu alicuius intrinseci; nihil autem aliud deest, nisi potestas sacerdotalis in ministro; ergo hæc erat aliquid intrinsecum saltem in obliquo intrans ad componendum illud sacramentum.

91.

In sacramento tamen Eucharistiæ non videtur necessarium id concedere de ipsa potestate sacerdotali interna; quia in ipso non procedit eadem ratio; nam licet deficiente potestate sacerdotali, deficiat sacramentum, non tamen deficit immediatè ex solo defectu potestatis sacerdotalis, sed ex defectu immediato alicuius alterius rei intrinsecæ, nempe corporis Christi sub speciebus.

94. Quod si in sacramento Pœnitentiæ arguitur bene defectus ille potestatis esse aliquid intrinsecum, quia omnia alia intrinsecè ponuntur, & non ponitur sacramentum, deficiente sola potestate: in Eucharistia verò id non procedit, quia, deficiente potestate, non ponuntur alia omnia intrinsecè.

95. Possumus ergo dicere, potestatem illam non esse intrinsecam sacramento, sed requisitam essentialiter ex vi præsentis institutionis, solum tamen extrinsecè, scilicet ut causam, sine qua verba non habent efficaciam ponendi sacramentum.

93.

sed aliquid aliud addendum. Nam licet potestas sacerdotalis in se ipsa non componat intrinsecè hoc sacramentum, non videtur tamen posse negari, quòd potestas illa, vt sensibilibiter significata intret in obliquo quo ad hoc sacramentum, propter argumentum supra positum: quia scilicet verba consecrationis sola non sufficiunt ex vi presentis institutionis ad significandum corpus Christi esse sub speciebus potestatis: nam eadem verba à laico prolata id non significant audientibus; aliquid ergo aliud requiritur, per quod compleantur in ratione signi sensibilibiter significantis: hoc autem aliquid non potest esse potestas sacerdotalis in se ipsa; quia illa in se non est sensibilibis, nec per illam venimus in cognitionem Christi latentis sub speciebus: debet ergo esse potestas illa, non vt in se, sed vt exterius significata, quatenus scilicet hic homo exterius accipit talem potestatem; quod enim me facit venire in cognitionem corporis Christi existentis in hac hostia, & gratia per ipsam danda, sunt species panis, quas video, verba consecrationis quae audiui, vel quae noui esse prolata, & communicatio externa potestatis sacerdotalis huic facta: haec constituunt sufficienter Eucharistiam in ratione significantis sensibilibiter gratiam; ergo haec, & non alia debent illam componere in ratione talis signi sensibilibis. Nam sicut dicebamus de intentione consecrantis, loco supra citato, illam non intrare secundum se, quia nec causat immediatè gratiam, sed ponit corpus Christi, à quo causatur gratia; nec significat sensibilibiter, quia ipsa non sentitur immediatè, atque ideo non componit sacramentum hoc intrinsecè, nec in ratione signi sensibilibis, nec in ratione causantis gratiam: sic dicendum videtur de potestate interna sacerdotali, propter eandem rationem. Et sicut verba proptèr distincta ab intentione sunt forma, licet, deficiente intentione, non ponant corpus Christi sub speciebus: sic verba proptèr distincta à potestate sacerdotali sunt forma; deficiente tamen ea potestate, non ponunt corpus Christi ex defectu alicuius requisiti, quod est intrinsecum quidem verbis in ratione causae potentes ponere corpus Christi; est tamen intrinsecum & mediatum solum in ratione causandi gratiam, & nullo modo concurrat ad sensibilibiter illam significandam, licet concurrat mediatè ad illam causandam modo explicato.

SECTIO VI.

Utrum actio transsubstantiatiua pertineat intrinsecè ad hoc Sacramentum.

Actio transsubstantiatiua nomine intelligimus in presenti actionem, qua ponitur corpus Christi sub speciebus loco panis, & ex vi cuius desinit esse substantia panis, de qua P. Suarez dicta disp. 42. sect. 1. in princ. pro comperto supponit, actionem, qua panis conuertitur in corpus Christi, non pertinere intrinsecè ad Eucharistiam, sed esse viam ad ipsam, ponendo corpus Christi sub speciebus: quare non est pars sacramenti, quia non est sensibilibis, sed indiuisibilis productio sacramenti.

Ego tamen non video, cur ita facile debeat omnino excludi illa actio à ratione intrinseca sacramenti. Ratio autem difficultatis hae est, quia sacramentum Eucharistiae, vt vidimus, includit corpus Christi, non vtutemque, sed vt contentum sub speciebus; ergo non solum ipsa species, sed etiam hoc, quod est corpus Christi, contineri sub speciebus, pertinet essentialiter ad constitutionem Eucharistiae; tunc sic arguuntur, contineri corpus Christi

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

sub speciebus, est denominatio proueniens, non quidem ab aliqua vnione vera, qua species informant corpus Christi, vt postea videbimus, sed ab vnione effectiua, qua Christus Dominus in genere causae efficientis sustentat accidentia panis, vt postea explicabitur: à qua etiam actione saltem partialiter dicitur corpus Christi subsistere illis accidentibus, & succedere loco panis sub illis; ergo ista debet intrinsecè pertinere ad cōceptum Eucharistiae, non solum vt via ad eius productionem, sed etiam vt vnio, vel quasi vnio corporis Christi cum accidentibus.

Fateor ergo, post transsubstantiationem factam manere Eucharistiam: ceterum adhuc manet actio, non quidem sub conceptu primae positionis, sed sub conceptu conseruationis corporis Christi sub illis accidentibus: quae quidem actio semper dat eandem denominationem, scilicet corpus Christi esse vnium, vel quasi vnium speciebus. Quare sicut ad conceptum hominis pertinet intrinsecè vnio materiae cum forma, licet non pertineat intrinsecè actio, qua fit eadem vnio: sic etiam in Eucharistia vnio corporis Christi cum speciebus pertinet intrinsecè ad conceptum sacramenti: cum hoc tamen discrimine, quòd in homine vnio producitur per actionem distinctam, vnde potest pertinere intrinsecè ad conceptum hominis vnio, quin pertineat actio; at verò in Eucharistia vnio, qua corpus Christi copulatur speciebus, non est terminus actionis, sed est saltem partialiter ipsamet actio Christi in accidentia; & ideo ipsamet actio debuit intrinsecè pertinere ad conceptum Eucharistiae.

Propter hanc ergo rationem, non video quomodo sit ita certum, quod supponit P. Suarez pro sua conclusione; & suspicor, attendisse ad hoc quamplures Theologos, qui dixerunt, actionem consecratiuam pertinere intrinsecè ad hoc sacramentum; nam licet quidam eorum loquuti fuerint de verbis consecrationis, alij tamen videntur accipiendi de ipsa actione, qua ponitur immediatè corpus Christi sub speciebus, praesertim S. Thomas in 4. d. 8. q. 1. art. 1. in corp. quaestione. 1. quem sic intelligit Soto ibi q. unica, art. 1. & addit esse sententiam Marfilij ibi q. 1. art. 1. & q. 6. art. 2. Potest etiam afferri Durandus ibi q. 2. num. 5. Viguierius in Summa institut. cap. 16. §. 3. in principio, qui aperte dicunt, sanctificationem, seu consecrationem materiae constituere intrinsecè hoc sacramentum, & in hoc differre ab aliis, in quibus per consecrationem materiae non perficitur sacramentum; vbi verbum sanctificationis videtur non tam proprie competere verbis, quam actioni, qua ponitur corpus Christi sub speciebus: verba enim non tā sunt sanctificatio, quam sanctificans, seu causa efficiens sanctificationis: sanctificatio verò formalis est ipsa positio corporis Christi sub speciebus.

Nec video aliquam difficultatem, quae contra hunc dicendi modum sic explicatum obici possit. Nam illud, quod insinuat P. Suarez vbi supra, actionem illam esse viam ad sacramentum, parum vrget. Bene enim potest aliquid esse via ad aliquod compositum, & tamen pertinere intrinsecè ad eius quidditatem. Vnio enim est via, qua materia causat formam materialem iuxta probabilem Philosophorum sententiam; & est via, qua materia causat compositum, & tamen est de intrinseco conceptu compositi; & idem inuenies in aliis mille exemplis. Quod verò addit P. Suarez, illam actionem esse indiuisibilem, minus habet ponderis: nam etiam corpus Christi non sentitur per se in Eucharistia, sed per species, & tamen constituit intrinsecè sacramentum: cur ergo similiter nō dicemus, actionem illam sentiri per verba, & species, & vt sic posse pertinere intrinsecè

96.

Post Eucharistiam primo factā, adhuc manet illa actio sub conceptu conseruationis.

97.

Resoluitur ergo difficultas.

98.

Nulla est difficultas qua contra hunc dicendi modum obijci possit.

Exemplo unionis.

intrinsecè ad Eucharistiā, non vt partem, propriè loquendo, sed vt vnionem partium inter se:

99. *Quomodo illa actio sit vno corporis Christi cum speciebus.*
Dixi tamen, actionem illam esse partialiter vnionem corporis Christi cum speciebus, quia, vt infra videbimus, illa vnio includit etiam alligationem ortam ex vi, quam species habent ad trahendum se cum corpore Christi, quæ vis est qualitas supernaturalis indita speciebus, & quidem ex hoc capite facile potest concedi, actionem productiuam illius qualitatis non intrare ad componendum intrinsecè hoc sacramentum, sed esse viam ad illud, quatenus ponit qualitatem, à qua denominatur partialiter corpus Christi formaliter subsistens speciebus: loquendo tamen de actione, qua corpus Christi sustentat species in genere causæ efficientis, alia est ratio, vt explicuimus; & ideo dixi, non debere excludi omnino actionem transubstantiativā à compositione intrinseca huius sacramenti; siquidem aliqua ex parte pertinet ad illam.

SECTIO VII.

Utrum vsus, seu sumptio Eucharistiæ pertineat intrinsecè ad hoc sacramentum.

100. *Error Hæreticorum damnatus à Tridentino.*
Valentia.
Conc. Trid.
Hoc est vltimum, de quo dubitari potest, an pertineat intrinsecè ad constitutionem Eucharistiæ. Et quidem Hæretici nostri temporis adeo sentiunt, vsum Eucharistiæ pertinere ad eius constitutionem, vt quamplures dicāt, ante vsum non continere corpus Christi: alij verò, quos refert P. Valentia in *presenti disput. 6. q. 1. punct. 3.* non nisi dependentem ab vso statim post consecrationem futuro: quorum errorem damnauit Trident. *sess. 13. can. 3.* docens, in Eucharistiā sacramento contineri Christum Dominum ante ipsum vsum; postquæ seruari Eucharistiā, nec ob id præsentiam Christi Domini deperdi, dum maneant species.

101. *Status questionis.*
Gabriel. Aureolus.
His ergo erroribus omisiss, contra quos latè, & optimè pugnat Valentia, vbi suprà; controuersia inter Catholicos est, an sumptio sit pars intrinsecè constitutiva hoc sacramentum. Aliqui enim Auctores Catholici concedunt, sumptionem esse aliquid pertinens intrinsecè ad sacramentum: pro qua sententia in communi, & absolute prolata asserri possunt Gabriel in *4. d. 8.* Aureolus apud Capreolum *ibi, art. 2.* licet in modo eam explicandi differant. nam Aureolus videtur concedere, vsum esse partem Eucharistiæ: Gabriel verò esse aliud sacramentum diuersum.

102. *Communis & vera sententia negat vsum esse de ratione intrinseca.*
Valquez.
Conc. Trid.
Probat ex Conc. Trident.
Communis tamen, & vera sententia omnium Theologorum negat, vsum, seu sumptionem pertinere intrinsecè ad rationem sacramenti. Ita sanctus Thomas, & alij, quos referunt, & sequuntur Suarez in *presenti disput. 42. sect. 4.* & Valquez *disput. 167.* Probatur primò ex modo loquendi Concil. Trid. *sess. 13.* per totam, præsertim *can. 4.* Sæpe enim docet, in hoc sacramento contineri corpus Christi etiam ante vsum, hoc sacramentum seruari in Sacratio, deferri ad infirmos, adorari, coli, &c. Igitur ex sensu Concilij ante vsum datur hoc sacramentum essentialiter: alioquin non seruaretur, coleretur, &c. nisi existeret in vso.

103. *Probat ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, vbi Pontifex docet, Sacerdotem verbis consecrationis conficere Eucharistiā; ergo Eucharistiā ipsa consecratione perficitur etiam ante vsum; ergo vsum non pertinere intrinsecè ad eius constitutionem.*
Tertio ratio ne à priori quia est cibus.
Tertio, & à priori ostenditur, quia Eucharistiā, vt suprà vidimus, est cibus spiritualis animæ, & habet

causare gratiam per modum cibi; ergo sicut cibus naturalis ante actuale manducationem est cibus completè: sic Eucharistiā ante sumptionem est completè cibus; & sicut cibus habet de se virtutem adequatam ad nutriendum: sic Eucharistiā ante sumptionem supponitur cum virtute adequata ad nutriendam spiritualiter animam.

Dices, Eucharistiā quidem ante vsum esse sacramentum; ceterum vsum esse partem ipsius saltem integram, & vltimò complementem, sicut satisfactio dicitur pars sacramenti Pœnitentiæ: nam licet Pœnitentia sit verum sacramentum essentialiter ante satisfactionem; ceterum per satisfactionem integratur, & completur in ratione integri: sicut homo etiam sine manu est essentialiter homo; per manum tamen integratur, & completur; ex quo fit, rectè posse in Concilio appellari Eucharistiā sacramentum etiam ante vsum, licet per vsum vltimò integretur.

Sed contra; quia si vsum esset pars sacramenti Eucharistiæ, non solum esset integralis, sed etiam essentialiter requisita. Satisfactio quidem non est pars essentialis Pœnitentiæ; quia ante satisfactionem habet Pœnitentia vim ad causandam gratiam, & de facto eam causat: at verò si vsum requiritur ad Eucharistiā, requiritur quidem taliter vt sine illo Eucharistiā non causet gratiam; ergo si propter hanc exigentiam vsum dicitur esse pars, non est pars integralis, sed essentialis Eucharistiæ.

Ex quo obiter impugnatur sententia Gabrielis: nam si vsum est sacramentum, non potest esse sacramentum diuersum ab Eucharistiā; in tantum enim debet esse sacramentum, in quantum videtur causare gratiam: sed Eucharistiā, & eius vsum non causant diuersam gratiam, neque enim Eucharistiā causat sine vso, nec ipse vsum sine Eucharistiā: ergo vel constituunt vnum, & idem sacramentum, vel vsum non pertinet ad rationem intrinsecam sacramenti.

Dices iterum, vsum quidem esse partem intrinsecam Eucharistiæ; ceterum adhuc ante vsum dari sacramentum Eucharistiæ; quia datur, quoad totum id, quod dicit in recto: sicut enim suprà dicebamus, post transacta verba dari Eucharistiā, licet verba sint pars intrinseca illius, eò quod non significantur in recto: sic etiam dici potest, vsum importari in obliquo, & ideo ante vsum dari iam sacramentum Eucharistiæ, scilicet quoad id, quod importat in recto.

Sed contra; quia peto, à quo vso denominetur Eucharistiā sacramentum, antequam sumatur, sicut denominatur sacramentum à verbis præteritis: Dices, ab vso futuro: contra, ergo si hæc hostia forsitan non sit sumenda postea ab aliquo, non erit modo sacramentum Eucharistiæ, licet sit consecrata. Consequens est absurdum, & contra mentem Tridentini. Dices, sufficere ad hoc, vt denominetur modo sacramentum, vsum possibilem illius. Sed contra; quia repugnat, aliquid constitui formaliter in ratione sacramenti per vsum solum possibilem. Possit quidem constitui in ratione sacramenti per ordinem ad vsum possibilem, imò de facto ita constituitur: nam ille ordo est aliquid actuale; ceterum per ipsum vsum possibilem constitui formaliter non potest. Nam ens possibile, non est ens simpliciter, sed potest esse ens: ergo non dabit formaliter denominationem sacramenti simpliciter, sed sacramenti possibilis: nam compositum, quod componitur saltem partialiter ex ente possibili, necesse est, quoad illam partem, solum esse possibile.

Dices, res præterita non habet plus entitatis nunc, quàm res possibilis; & tamen per denominationem

à verbis præteritis denominatur nunc sacramentum; ergo posset etiam per denominationem ab usu possibilibi, licet res possibilis solum dicat esse possibile. Respondeo, negando consequentiam, quia sequeretur, hoc sacramentum non solum nunc non habere adæquatè totum esse sacramenti reduplicatiuè sumpti, sed neque unquam illud habuisse, atque adeò nunquam existisse, vel existuram essentiam totam huius sacramenti reduplicatiuè sumpti. Quod non sequitur de facto; quia licet modò non existant verba, à quibus completur in ratione sacramenti, atque ideo licet nunc non habeat totum illud esse, quod includit sacramentalitatem (vt ita dicam) reduplicatiuè sumpti, illud tamen esse aliquando fuit, atque adeò totum sacramentum adæquatè sumptum etiam reduplicatiuè, & secundum obliqua, aliquando ponitur extra causas. Habemus ergo, sacramentum Eucharistiæ nullo modo posse componi intrinsecè ex usu, licet ordinetur ad illum.

Dices primò, etiam. Extrema-unctio instituta est per modum medicinæ curantis ægritudinem mentis, & corporis; ergo sicut oleum ad sanandum naturaliter corpus indiget applicatione, quæ quidem applicatio non est pars virtutis, sed solum conditio: sic etiam oleum benedictum erit adæquata causa gratiæ in sacramento, unctio verò erit solum applicatio medicinæ, & non pars sacramenti.

Respondeo, oleum non esse institutum in ratione sacramenti per modum medicinæ adæquatè causantis; sicut est Eucharistia per modum cibi adæquatè nutrientis. Alioquin sicut in naturalibus medicina à quolibet applicata operatur, sic etiam oleum sacramenti à quolibet ministro etiam sine ullis verbis applicatum operaretur gratiam, quod est absurdum. Differentia ergo inter oleum, & Eucharistiā colligitur clarè ex virtutis sacramenti institutione: nam sacramentum unctionis exigit ex Christi institutione unctionem factam à tali ministro, cum talibus determinatis verbis, &c. Ex quo fit, ipsum oleum benedictum secundum se non significare completè gratiam sine tali actione; quæ quidem actio etiam significat partialiter ex Christi institutione, & non postulat, vt mera applicatio. At verò Eucharistia taliter instituta est in ratione cibi, vt à quocumque applicetur, causet eodem modo gratiam; ex quo fit, manducationem non exigi vt partem sacramenti, sed vt meram applicationem illius, eo quòd sacramentum, sicut cibus corporeus, non possit operari sine applicatione.

Dices adhuc, ergo si Eucharistia poneretur in stomacho hominis miraculosè, sine eo quod intraret per oris manducationem, adhuc causeret gratiam. Probat sequela ex dictis, quia manducatio est mera conditio requisita, vt cibus aliquin potens applicetur; ergo si cibus iste alio modo applicetur, eodem modo poterit gratiam operari: sicut si cibus naturalis poneretur miraculosè intra stomachum, eodem modo nutrirer hominem, ac si manducaretur.

P. Suarez infra disput. 63. sect. 7. ante 2. conclus. cum ad aliud propositum obieisset sibi hanc sequelam, noluit illam concedere; sed alio modo respondit ad illam questionem. Forſitan propter verba Christi promittentis gratiam non quidem habenti, sed manducanti Eucharistiā: *Qui manducat hunc panem, vivet.* &c. Et propter illa etiam verba: *Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, non habebitis vitam.* &c. vbi videtur negari effectus sacramenti, nisi præcedat manducatio. Ego fanè non inveni adhuc rationem satis efficacem contra eum, qui concederet prædictam sequelam, & admitteret, quòd si tunc ille homo sciret, quid secum ageretur, & vellet recipere illud sacramentum, reciperet quidem effectum sacramenti: quod proportio cibi naturalis suadere videtur, & ratio supra posita, quòd scilicet manducatio fit mera conditio applicationis: quare si causa alio modo applicetur, non est, cor non possit operari. Imò posset hoc ipsum confirmari ex facto miraculoso, quòd à probatis Auctoribus narratur contigisse cuidam Comiti Gallo iuxta Massiliam; qui dum esset morti proximus, & mala stomachi dispositione prohiberetur à communione Eucharistiæ, quam ardentè exoptabat; allatam sibi hostiam, & super stomachum positam, apertò diuinitus pectore suscepit, & statim obiit. Quam historiam, suppresso nomine, refert & approbat P. Salmeron tom. 9. in *Evang. tract. 33. ante tertium argument.* In quo casu non videtur credibile, sacramentum non habuisse effectum ex opere operato, vt quid enim eximius ille fauor, nisi ad communicandum fructum Eucharistiæ? Et quidem iuxta hanc doctrinā facile dissolui videtur

R 3 secunda

110. Contra hoc tantum est difficultas magna, quia aliunde videretur vsus Eucharistiæ participare rationem sacramenti; est enim ceremonia sensibilis significans practicè gratiam, quam significat infallibiliter ex promissione Christi. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam.* &c. ergo sumptio ipsa est sacramentum, non aliud; ergo Eucharistia, vel pars illius. Confirmatur, quia aliæ partes Eucharistiæ non significant, nec causant gratiam, nisi coniunctæ cum sumptione, & usu; ergo aliæ non constituunt adæquatè sacramentum, nisi vt componunt illud cum ipso usu.

Respondeo communiter ad hoc argumentum, sumptionem quidem requiri ad hoc, quòd Eucharistia causet gratiam; ceterum non requirit vt causam etiam partialem, sed vt conditionem, seu applicationem sacramenti, nec enim gratia promittitur manducationi, sed sacramento, supposita applicatione, & conditione illa manducationis.

111. Hac solutio, licet veram contineat doctrinam, non tollit adhuc omnino difficultatem positam; nam de hoc ipso inquirimus, vnde scilicet colligat Ecclesia, Eucharistiæ usum solum esse applicationem sacramenti, & non partem ipsius: cum tamen in aliis sacramentis ipse vsus non solum sit conditio, sed pars sacramenti? Cur Ecclesia censet, oleum consecratum non esse sacramentum, sed materiam; ipsam verò unctionem, non esse applicationem sacramenti, sed partem ipsius; at in Eucharistia, sumptionem sentit esse solum applicationem sacramenti, & non partem ipsius? Item non bene percipitur, quomodo sumptio sit essentialiter requisita ad effectum sacramenti, & sit tantum conditio: cum enim ad rationem sacramenti solum exigitur moralis influxus in gratiam; quomodo potest intelligi, sumptionem essentialiter concurrere ad gratiam, & tamen non concurrere vt causam moralem, sed solum vt conditionem? Difficile enim explicatur, in quo differat causa moralis, & conditio moralis.

112. Ad primam partem difficultatis respondeo, Eucharistiæ sacramentum institutum esse per modum cibi nutrientis spiritualiter, vt sape dictum est, & constat ex verbis Christi: *Caro mea verò est cibus.* &c. Quare sicut cibus naturalis de se habet adæquatam virtutem ad nutriendum, manducatio verò non nutrit, sed est conditio applicans virtutem cibi ad operandum: sic etiam sumptio cibi spiritualis non est virtus, nec pars virtutis, sed applicatio virtutis cibi, vt operetur vitam in anima: quòd totum potuit Ecclesia satis colligere ex ipsa institutione huius sacramenti.

P. Ioh. de Lugo de Sacramentis.

113. Instituitur in Extrema unctio, &c.

Respondeo distinctionem peti ab institutione, neque oleum est sacramentum.

114. Instantia.

115. Respondeo Suarez. Suarez.

Not ultra concedimus id quod vult instantia.

Confirmatur exemplis.

*Hinc reddi-
tur discrimen
inter causam
moralem &
conditionem.*

116.
*Explicantur
verba Chri-
sti.*

secunda etiam pars difficultatis supra positæ. Red-
ditur enim discrimen inter conditionem & causam
moralem, quod causa etiam sine manducatione ope-
raretur, si aliquin esset applicata; at verò sine ipsa
causa nullo modo fieret effectus.

Nec verba Christi Domini videntur contra hanc
doctrinam urgere: nam in primis verba illa: *Nisi
manducaueritis, &c. non habebitis vitam in vobis*; non
loquuntur de effectu solum sacramenti, quo carent,
qui non manducant, sed etiam de omni gratia iusti-
ficante; quia, ut infra videbimus, agitur ibi de neces-
sitate præcepti, qua tenentur fideles sumere Eucha-
ristiam, sub culpa lethali. Quare ex illis non potest
probari, manducationem essentialiter requiri ad
effectum sacramenti, sed requiri ad vitandum pec-
catum lethale, & implendum præceptum, quod ha-
bet manducandi, quia potest. Deinde illa verba,
quibus promittitur gratia manducanti hunc cibum:
Qui manducat hunc panem, vivet in æternum, non
est cur ita accipiantur, ut exigatur essentialiter man-
ducatio ad effectum, sed solum ut conditio ex natu-
ra rei requisita. Sicut etiam de ligno vitæ, quod erat
in Paradiso, dici poterat: *Qui comedit ex hac arbore,
vivet*; & tamen proculdubio fructus ille haberet
eundem effectum positus intra stomachum etiam
sine manducatione. Imò etiam de sacramento vn-
ctionis dicit Iacobus Apostolus: *Infirmatur quis in
vobis: inducat Presbyter Ecclesiæ, & orent super eum,
ungentes eum, &c.* & tamen nemo cogitavit, quod si
Presbyter aliquin esset præsens, & non adducatur,
ideo sacramentum non habiturum sit effectum: pe-
titur tamen adductio Presbyteri, ut conditio regu-
lariter necessaria; quod idem de manducatione Eu-
charistiæ à fortiori dici possit.

117.
*Hæc doctrina
videtur no-
na.*

*Vnde aliunde
petimus dif-
ferentiam in-
ter causam
moralem &
conditionem.*

Cæterum hæc doctrina nova est, & ad rem præsen-
tem non necessaria; imò forsitan non omnino eua-
cuat difficultatem positam; adhuc enim restat ea-
dem difficultas circa ipsum contactum Eucharistiæ
cum stomacho, an sit pars sacramenti, an solum
conditio, & in quo differat à vera causa, cum ille sal-
tem contactus necessariò requiratur, & essentiali-
ter ad effectum sacramenti; & quod de illo contactu
dictum fuerit, de manducatione etiam dici poterit,
licet admitratur essentialiter necessaria ad effectum
sacramenti; ideo nihil hic assero, sed aliunde petenda
videtur differentia inter causam moralem, & condi-
tionem ex doctrina, quam latè explicuimus supra in
tract. de Sacramentis in communi disp. 4. sect. 5. ubi dixi-
mus, sacramenta novæ Legis causare gratiam præ-
sentem, non verò antiquæ: nam licet forsitan in Cir-
cuncisione daretur gratia, Circuncisio tamen non
erat causa, sed solum conditio ad illam gratiam: at
verò Baptismus non est sola conditio, sed causa suæ
gratiæ. Discrimen autem oritur ex eo, quod Baptis-
mus, & omnia sacramenta novæ Legis sunt quasi
actiones, & operationes Christi Domini, moraliter
loquendo, exercitæ quidem per suos ministros, eius
tamen nomine; & sunt quasi schedulæ, & signa, qui-
bus venit ad significandam Deo voluntatem, quam
habet, quod detur gratia hominibus. Cum ergo ope-
rationes Christi Domini de se sint sanctæ, & Deo
gratæ, habeantque valorem moralem ad obtinen-
dum, quod intendunt; fundatum in dignitate per-
sonæ, & meritis eiusdem; hinc est, quodlibet sa-
cramentum novæ Legis continere gratiam, & ha-
bere vim sufficientem ad causandam moraliter gra-
tiam, quam significat: at verò sacramenta antiqua
erant actiones factæ nomine solius Synagogæ vel
Ecclesiæ à qua non poterant reddi impetratoriæ de
condigno gratiæ iustificantis; quare solum se habe-
bant ut conditio, sine qua non.

Hoc supposito, dicendum est, manducationem,
seu contactum esse solum conditionem, non cau-
sam gratiæ; quia comestio, seu contactus non habet
vim ad movendum Deum, ut det gratiam, sed est
conditio, qua posita, movetur Deus ab ipso sacra-
mento, ut ab operatione Christi, moraliter loquen-
do, ad dandam gratiam. Cur autem vñs non sit in-
stitutus à Christo pro operatione, quæ fiat eius no-
mine, sed solum designatus sit pro conditione, pe-
tenda est ratio ex superioribus, quia scilicet Eucha-
ristia instituta est per modum cibi causantis gra-
tiam; quare sicut in cibo virtus causandi non est in
vñs, vel contactu, sed solum in cibo: sic etiam in hoc
sacramento virtus causandi solum debuit constitui
in ipso cibo; vñs verò, seu contactus solum desi-
gnari, ut conditio, & applicatio cibi. Cur autem, &
quomodo Circuncisio, aut alia sacramenta antiqua,
essent vera sacramenta, licet non causarent gratiam
in recipientibus, ex eo quod erant promissiones gra-
tiæ dandæ in Lege novæ, explicuimus latè in eodem
loco de Sacram. in communi.

Dices, difficultatem eandem adhuc remanere in
dispositione, qua homo accedit, & suscipit Eucha-
ristiam: videtur enim, iuxta doctrinam traditam, illam
esse partem sacramenti; nam illa dispositio concu-
rit proculdubio ad gratiam sacramentalem, quæ da-
tur ex opere operato. Hæc enim vñique datur
iuxta mensuram dispositionis, quam habet. Rursus
illa dispositio non concurrit solum, ut conditio, quia
concurrit ut meritum congruum, cuius intuitu dat
Deus tantam gratiam: quod pater in Baptismo, in
quo datur adulto prima gratia intuitu dispositionis,
& doloris de peccatis, quem habet; de quo dolore
dixit Tridentinum sess. 4. cap. 4. necessarium esse sem-
per etiam cum sacramento ad impetrandam veniam
peccatorum; & est causa impetratoria, & meritoria
de congruo respectu primæ gratiæ; & eodem modo
ea dispositio in Eucharistiâ, & aliis Sacramentis erit
impetratoria augmenti gratiæ, quod confertur in
sacramento: quid ergo deest illi, ut componat intrin-
secè sacramentum in ratione causantis gratiam?

Respondeo, eam dispositionem non componere
intrinsecè sacramentum Eucharistiæ, sicut neque
alia (excepto vno sacramento Poenitentiae, cuius est
pars dolor de peccatis) quia non participat proprie-
tationem causæ gratiæ, propt illam participant sa-
cramenta, de quibus sæpe diximus, esse veras causas
gratiæ; quia propter merita Christi, quæ in se con-
tinent, & à quo assumuntur tamquam signa, quibus
suam voluntatem significat Deo de gratia homini-
bus danda, habent valorem, & condignitatem ad
ponendam gratiam, quam exigunt. Dispositio au-
tem nostra habet solum congruitatem quandam ad
illum effectum, quæ sicut non sufficit ad dandam
denominationem meriti simpliciter, & absolute, sed
solum secundum quid, & improprie, scilicet meriti
congrui, quod non est proprium meritum; sic non
sufficit ad denominandam causam in eo rigore, in
quo sacramenta appellantur causæ gratiæ, nempe
causæ efficaces, & potentes ponere suum effectum;
quem modum causalitatis debent participare om-
nia, quæ componunt sacramentum in ratione cau-
sæ. Fatemur ergo, dispositionem concurrere tan-
quam meritum de congruo ad impetrandam gra-
tiam, quæ datur in sacramento, non tamen habet
illum modum concurrenti, & causandi condignè,
quem habent sacramenta, quia non assumitur à
Christo tamquam signum, vel actio propria ad
significandam Deo suam voluntatem, sed Christus
assumit species, & corpus suum ad significandum
Deo voluntatem suam de obtinenda tanta gratia
homini

homini taliter disposito; ubi dispositio non se tenet ex parte Christi, sed ex parte illius, cui Christus, mediis talibus signis, petit tantam gratiam; & licet petat etiam, quod illa dispositio hominis acceptetur à Deo ut meritum congruum ad talem gratiam, non tamen facit, quod dispositio concurrat ut causa condigna, atque adeo ut causa sacramentalis, vel pars sacramenti. Aliud est in sacramento Pœnitentiæ, in quo Christus voluit assumere dolorem ipsum internum pœnitentis ad significandum, & causandum effectum; atque ideo dolor ille ut eleuatus, & assumptus à Christo, concurrat non solum ut causa congrua, sed etiam ut causa efficax, & condigna ad effectum gratiæ sacramentalis, quia est pars ipsius sacramenti ex Christi institutione, sine qua non solum non datur effectus sacramenti, sed nec sacramentum validum: cum tamen alia sacramenta etiam sine dolore, aut dispositione debita suscepta, sint vera, & valida sacramenta, licet non habeant effectum gratiæ sacramentalis, unde constat, dispositionem illam non esse partem illorum Sacramentorum, sicut est pars sacramenti Pœnitentiæ.

disputatione dicendum est, de quo breuiter S. Thomas in præfenti art. 2.

SECTIO I.

Verum Eucharistia sit unum Sacramentum in specie atomi.

Negarunt aliqui: Aureolus apud Capreolum d. 8. q. 1. arg. contra 2. conclus. Gabr. q. 2. art. 2. & lect. 53. in Canonem; & indicat Maior apud Suarez in præfenti disput. 1. de Euchar. sect. 3. fundamentum potissimum est, quia species panis cum corpore Christi constituit sacramentum specie diuersum ab illo, quod resultat ex sanguine & speciebus vini, & utrumque continetur sub Eucharistia: ergo Eucharistia complectitur sacramenta specie diuersa.

Communis tamen, & vera sententia affirmat, Eucharistiam esse vnicum sacramentum in specie atomi. Ita S. Thomas in præfenti, quem sequuntur reliqui apud Suarez, & Valquez in præfenti, qui plures referunt; & hanc sententiam amplexus est Catechismus Pij V. dicens: Non plura, sed vnum tantum sacramentum Ecclesiæ auctoritate docti confitemur. Hæc sententia potest ex duplici capite probari. Primum, si dicamus sacramentum ex speciebus panis, & corpore Christi non differre specie à sacramento ex speciebus vini cum sanguine, sed solum numero. Secundum, si admittantur hæc duo differre specie incompleta, & partiali; ordinari tamen ad componendam vnam speciem integram, & totalem; nam licet materia, & forma hominis differant inter se specie partiali, homo tamen non est species subalterna, sed infima, quia est vna species totalis, & integra, composita ex duabus speciebus partialibus; quare videndum nunc est, ex quo capite istorum probanda sit nostra conclusio.

Nonnulli enim recentiores probant eam ex primo capite, dicuntque sanguinem sub speciebus vini non differre specificè à sacramento, quod resultat ex corpore, & speciebus panis, sed solum numero: nam licet species panis, & vini differant specificè; item corpus, & sanguis Christi differant etiam specificè; cæterum in ratione sacramenti non differunt specificè, constituentur enim in ratione sacramenti per significationem; quare cum significatio gratiæ sit eadem in utraque parte Eucharistiæ (utraque enim significat eandem gratiam nutritionis,) non est unde differant specie hæc duæ partes.

Dices; sacramentum non solum componitur ex significatione, sed etiam ex re significante; ergo eius differentia specifica non solum desumenda est ex significatione gratiæ, sed etiam ex diuersitate rei, quæ assumitur ad significandum. Sed contra; quia licet coloratum non solum includit colorem, sed subiectum; cæterum equus albus, & homo albus non differunt specie in ratione colorati, quia ad hanc differentiam non attenditur diuersitas subiectorum, sed formarum; ergo similiter licet sacramentum corporis, & sanguinis differant materialiter ratione subiecti, non differunt specie in ratione sacramenti: hæc enim differentia reduplicat supra rationem formalem sacramenti, quæ est significatio.

Confirmatur primum, quia nemo dixerit, sanguinem sub speciebus vini albi constituere sacramentum diuersum specificè ab eo, quod resultat è speciebus vini rubri, licet probabile valde sit, hæc duo vina differre in specie: ergo similiter ubi manet eadem significatio, parum refert, quod species vini, & panis differant inter se. Confirmatur secundum; quia Baptismus institutus fuisse ita, ut posset fieri cum aqua,

DISPUTATIO II.

Quotuplex sit Sacramentum Eucharistiæ.

SECTIO I. *Verum Eucharistia sit unum sacramentum in specie atomi?*

SECTIO II. *Verum, multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicetur numero sacramentum Eucharistiæ.*

SECTIO III. *Vnde sumenda sit pluralitas huius Sacramenti in sententia, quæ dicit species etiam in recto significari.*

POST QUAM vidimus de essentia Eucharistiæ, facile erit iudicare de eius unitate. Potest autem quæstio esse de unitate specifica, & de unitate numerica: an scilicet Eucharistia contineat plura sacramenta numero diuersa; de quibus in hæc

Namquam dispositio concurrens ut causa condigna, atque adeo ut causa sacramentalis, vel pars sacramenti, sicut est in sacramento Pœnitentiæ.

111. Quod dictum est de dispositione, dicendum est eodem modo de intentione recipiendi Eucharistiæ: nam licet intentio suscipiendi sacramentum in adultis sit necessaria ad valorem sacramenti; ut diximus in tractatu de Sacramentis in commun. disput. 9. sect. ult. In Eucharistia tamen intentio adulti requiritur quidem ad fructum, non tamen ad valorem sacramenti; atque ideo sicut dispositio concurrens aliquo modo ad effectum, & non est pars sacramenti, sic intentio concurrens quidem ut conditio necessaria ad effectum sacramenti, est enim quasi applicatio spiritualis, qua homo se applicat spiritualiter ad hoc sacramentum, non tamen est pars sacramenti. Et quidem facilius constat, intentionem non esse partem: non enim requiritur, ut aliquid causans gratiam per modum meriti saltem de congruo; nam licet intentio non sit actus meritorius, & bonus, sed vel sit actus indifferens, vel etiam malus venialiter, adhuc sufficit ad hoc, ut Eucharistia operetur gratiam; quia illa intentio sufficit ad reddendam communionem voluntariam: & sicut sufficeret ad reddendum validum Baptismum, vel Ordinem, &c. sic sufficit ad applicandum sacramentum Eucharistiæ, quantum satis est, ut sit communio humana, & possit conferre suos effectus sacramentales.

1. Aureolus, Gabriel, Maior.

Communis & vera sententia affirmat esse unum sacramentum in specie atomi.

Primum probatur.

Secundum.

2. Sanguis sub speciebus vini non differit specie à corpore sub speciebus panis in ratione sacramenti.

3. Instantia.

Diluitur.

4. Confirmatur, quia species vini albi non constituent sacramentum diuersum ab eo quod resultat ex speciebus vini rubri, licet forte hæc duo vina specie differant.